

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

Raport z ewaluacji ex post

Lokalne Strategii Rozwoju na lata 2014-2024

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”

Listopad 2022 r.

Raport opracowała SONDA spółka z o.o.

Streszczenie najważniejszych wyników badania

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2024 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju” wdrażana jest zgodnie z założeniami, a dzięki temu służy realizacji wyznaczonych celów. Dzięki działaniom podejmowanym przez Lokalną Grupę Działania na terenie LGD rozwijana jest przedsiębiorczość, wzmacniany jest rozwój obszaru poprzez doskonalenie wiedzy, kompetencji i kreatywności mieszkańców, rozwijana jest nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura społeczna. Zmiany w wymienionych aspektach obserwuje się na podstawie wartości wskaźników osiąganych w wyniku wdrażania LSR. Z badania wynika także potrzeba kontynuowania prowadzonych działań jako skutecznych, adekwatnych do potrzeb i cieszących się zainteresowaniem ze strony odbiorców.

W raporcie zebrano wyniki przeprowadzonego badania oraz wnioski płynące z analizy materiału badawczego. Raport został podzielony na kilka części. Dwie pierwsze dotyczą założeń badawczych – przedmiotu badania, jego celu, pytań badawczych, stosowanych metod i technik gromadzenia materiału oraz sposobu organizacji badania. Trzecia część zawiera omówienie zgromadzonego materiału – w odniesieniu do celu ogólnego LSR, a następnie w podziale na obszary objęte badaniem. W kolejnych częściach zamieszczono odpowiedzi na przyjęte pytania badawcze oraz podsumowanie wraz z wnioskami. W końcowych częściach opracowania zamieszczono spisy tabel i wykresów.

Spis treści

Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	2
Spis treści.....	3
Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji	5
Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania	8
Opis wyników badania wraz z ich interpretacją	10
Ocena wpływu na główny cel LSR	10
Ocena wpływu na kapitał społeczny	11
Przedsiębiorczość	22
Turystyka i dziedzictwo kulturowe	31
Grupy defaworyzowane	36
Innowacyjność.....	40
Projekty współpracy	41
Ocena funkcjonowania LGD	43
Ocena procesu wdrażania	57
Wartość dodana podejścia LEADER.....	59
Odpowiedź na pytania badawcze	61
Ocena wpływu na główny cel LSR	61
Ocena wpływu na kapitał społeczny	61
Przedsiębiorczość	62
Turystyka i dziedzictwo kulturowe	63
Grupy defaworyzowane	63
Innowacyjność.....	64
Projekty współpracy	64
Ocena funkcjonowania LGD	64

Ocena procesu wdrażania	65
Wartość dodana podejścia LEADER.....	65
Podsumowanie zawierające wnioski i rekomendacje	67
Spis wykresów.....	69
Spis tabel.....	72

Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Przedmiot badania, rozumiany jako „obiekty czy zjawiska, w odniesieniu do których chcemy prowadzić badania”¹ stanowi realizacja „Lokalne Strategie Rozwoju na lata 2014-2024” Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”. Badanie miało zróżnicowany charakter. Po pierwsze, opisowy – celem badania był „opis jakiejś sytuacji lub wydarzenia”². Badanie nakierowane było na opis tego, jak przebiega wdrażanie LSR przez Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Rozwoju”. Po drugie, wyjaśniający – jego celem było także ustalenie, w jaki sposób realizacja działań założonych w strategii przekłada się na osiągnięcie przyjętych wskaźników. Po trzecie natomiast, było to badanie prowadzone dla potrzeb praktyki – badania tego rodzaju „wynikają z potrzeb związanych z konkretnymi działaniami (...), celem ich jest znalezienie odpowiedzi na pytania typu: jakie zjawiska lub procesy występują w danej strukturze społecznej, jakie są ich uwarunkowania, jakie powodują one następstwa, jaka jest ich dynamika i tendencja rozwojowa itp.”³ Niniejsze badanie miało stanowić podstawę do krytycznej analizy dotychczasowych działań w ramach wdrażania LSR, wyciągnięcia wniosków i rekomendacji na przyszłość.

Główny cel badania stanowiła identyfikacja i ocena efektów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. W związku z tym przyjęto następujące cele szczegółowe:

- zweryfikowanie stopnia osiągnięcia celów LSR i wyjaśnienie ewentualnych odchyłeń od wartości zakładanych oraz ocena, na ile obserwowane wyniki można uznać za satysfakcjonujące;

1 L. Sołoma, Metody i techniki badań socjologicznych. Wybrane zagadnienia, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego, Olsztyn 2002, s. 38.

2 E. Babbie, Badania społeczne w praktyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 112.

3 J. Sztumski, Wstęp do metod i technik badań społecznych, „Śląsk” sp. z o. o. Wydawnictwo Naukowe, Katowice 1999, s. 36.

- zweryfikowanie, w jakim stopniu cele LSR odpowiadały na lokalne potrzeby i w jakim stopniu potrzeby te zostały zaspokojone;
- oszacowanie wpływu realizacji LSR na rozwój lokalny i wyjaśnienie mechanizmów tego wpływu.

W zakresie badania uwzględniono obszary tematyczne, kluczowe dla realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, czyli: wpływ na osiągnięcie ogólnego celu LSR, wpływ na kapitał społeczny, przedsiębiorczość, turystyka i dziedzictwo kulturowe, grupy defaworyzowane, innowacyjność, projekty współpracy, funkcjonowanie LGD, proces wdrażania LSR, wartość dodana. Do każdego z tych obszarów przyjęto pytania, wokół których koncentrował się proces badawczy.

Tabela 1. Obszary i pytania badawcze

Obszar	Pytanie badawcze
Ocena wpływu na główny cel LSR	Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
Ocena wpływu na kapitał społeczny	Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne? W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
Przedsiębiorczość	W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości? Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
Turystyka i dziedzictwo kulturowe	W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego? W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
Grupy defaworyzowane	Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup? Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego? Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
Innowacyjność	W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne? Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
Projekty współpracy	Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy? Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
Ocena funkcjonowania LGD	Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR? Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)? Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
Ocena procesu wdrażania	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?

	<p>Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?</p> <p>Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?</p> <p>Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?</p>
<p>Wartość dodana podejścia LEADER</p>	<p>Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?</p> <p>Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?</p> <p>Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?</p> <p>Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?</p>

Źródło: opracowanie własne

Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o następujące metody i techniki badawcze:

Po pierwsze: skorzystano z niereaktywnych metod badań społecznych, czyli „metod badań zachowań społecznych, niewpływających na te zachowania”⁴. W ramach tejże metody wykorzystano techniki analizy treści, będącej „badaniem zarejestrowanych ludzkich przekazów”⁵. Analiza ta obejmowała dokumentację ze wdrażania LSR. Ponadto, posłużono się analizą istniejących danych statystycznych w stosunku do danych gromadzonych i analizowanych na potrzeby monitoringu i sprawozdawczości przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Dane do analizy zostały przygotowane przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju” w formacie określonym przez ewaluatorów.

Po drugie: wykorzystano badania sondażowe w oparciu o standaryzowane kwestionariusze ankiet, przygotowane do samodzielnego wypełnienia przez dwie grupy respondentów – mieszkańców terenu LGD oraz beneficjentów wsparcia świadczonego w ramach LSR. Kwestionariusze zostały przygotowane w wersji elektronicznej, na bezpłatnej platformie umożliwiającej respondentom udział w badaniu poprzez wypełnienie on-line formularza udostępnionego w formie linku. Za dystrybucję formularzy wśród respondentów odpowiedzialne było Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”. Wypełnione kwestionariusze były zapisywane na platformie w postaci pojedynczych formularzy, a także zbiorczych baz danych, umożliwiających następnie przeprowadzenie obliczeń i analiz statystycznych.

Po trzecie: wykorzystano metodę jakościowych badań terenowych, w ramach których posłużono się wywiadami jakościowymi, stanowiącymi „interakcję

4 E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 341.

5 Tamże, s. 342.

pomiędzy prowadzącym wywiad a respondentem”⁶, prowadzonymi w oparciu o scenariusz, czyli listę zagadnień kluczowych do omówienia z uczestnikami badania. Przeprowadzono następujące wywiady:

Wywiad z przedstawicielami Rady i Zarządu Stowarzyszenia LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”, Pietrowice Wielkie, 3.06.2022 r.; liczba uczestników: 6 osób, w tym: 5 przedstawicieli władz oraz przedstawicielka biura;

Wywiad z kierowniczką biura Stowarzyszenia LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” przeprowadzony drogą internetową 31.10.2022 r.

Wywiady były organizowane przez przedstawicieli biura LGD w porozumieniu z wykonawcą usługi ewaluacji. Zgromadzony w ten sposób materiał został poddany analizie jakościowej.

Badanie zostało przeprowadzone przez zespół firmy SONDA spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Materiał badawczy był gromadzony i analizowany w programach Excel z pakietu Microsoft Office oraz PQStat (wersja 1.6.8).

⁶ Tamże, s. 327.

Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

W poniższej części raportu przedstawiono wyniki przeprowadzonego badania w odniesieniu do wpływu realizowanych działań na główny cel LSR, a następnie w podziale na przyjęte obszary tematyczne.

Ocena wpływu na główny cel LSR

W Lokalnej Strategii Rozwoju przyjęto trzy cele ogólne, dotyczące różnych obszarów tematycznych: innowacyjnej przedsiębiorczości, wiedzy, kompetencji i kreatywności mieszkańców oraz nowoczesnej i funkcjonalnej infrastruktury publicznej. W poniższej tabeli przedstawiono wskaźniki oddziaływania przypisane do każdego z celów – zaprezentowano wartości wyjściowe i docelowe, a także informacje o stanie realizacji na 31.12.2021 r.

Tabela 2. Realizacja celu ogólnego LSR

Wskaźniki oddziaływania		Jedn.	Stan wyjściowy	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021
CEL OGÓLNY I. Innowacyjna przedsiębiorczość sposobem zachowania bezpieczeństwa ekonomicznego mieszkańców	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	sztuka	0	3	-
	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	%	0	5	-
CEL OGÓLNY II. Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju	Liczba nowopowstałych organizacji społecznych	sztuka	0	2	-
CEL OGÓLNY III. Nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura publiczna gwarantem właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej	Liczba nowopowstałych organizacji społecznych i podmiotów ekonomii społecznej	sztuka	0	3	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Wymienione w tabeli wskaźniki będą podlegały monitoringowi po zakończeniu okresu objętego badaniem. W związku z tym na obecnym etapie

wnioskowanie o postępie wdrażania LSR możliwe jest w oparciu o osiągnięte wartości wskaźników rezultatu i produktu (omówione poniżej).

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Rozwój kapitału społecznego stanowi istotny element Strategii. Nawiązują do niego dwa cele sformułowane w LSR: cel ogólny II, ukierunkowany na wzmacnianie wiedzy, kompetencji i kreatywności mieszkańców jako kluczy do dynamicznego rozwoju obszaru oraz cel ogólny III, ukierunkowany na rozwój nowoczesnej i funkcjonalnej infrastruktury publicznej jako gwaranta właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej.

Poniżej w tabeli przedstawiono dane ilościowe dotyczące wskaźników obrazujących realizację ww. celów.

Tabela 3. Realizacja celu ogólnego II. Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców jako klucze do dynamicznego rozwoju obszaru

Cel szczegółowy	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
Podnoszenie kompetencji mieszkańców w zakresie wykorzystania technologii informatycznych w codziennym życiu	Wskaźnik produktu	Liczba szkoleń w zakresie nabywania umiejętności aktywnego funkcjonowania w wirtualnym świecie i korzystania z elektronicznych zasobów	sztuka	2	2	100%
	Wskaźnik rezultatu	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem / Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	osoba	30	30	100%
Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie ochrony	Wskaźnik produktu	Liczba szkoleń związanych z koniecznością poszanowania środowiska	sztuka	3	3	100%

Cel szczegółowy	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
Środowiska i zmian klimatycznych		naturalnego i wykorzystania alternatywnych źródłach energii				
	Wskaźnik rezultatu	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem / Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań / Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych w ramach wsparcia operacji	osoba	25	25	100%
Kreatywność w codzienności szansą na szybki rozwój posiadanych predyspozycji	Wskaźnik produktu	Liczba wydarzeń na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego oraz rozwoju organizacji społecznych, w tym opracowanie koncepcji Smart Village	sztuka	12	5	41,67%
	Wskaźnik rezultatu	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych w ramach wspartych operacji	osoba	25	25	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Większość wskaźników dotyczących realizacji celu ogólnego II została osiągnięta w 100%. Do zrealizowania pozostaje jedynie wskaźnik „Liczba wydarzeń na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego oraz rozwoju organizacji społecznych, w tym opracowanie koncepcji Smart Village”, który został osiągnięty w 41,67% (do przeprowadzenia pozostaje jeszcze 7 wydarzeń). Biorąc pod uwagę

wydłużony czas realizacji Strategii, wydaje się, że osiągnięcie zakładanej wartości ww. wskaźnika powinno być możliwe do osiągnięcia.

Tabela 4. Realizacja celu ogólnego III. Nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura publiczna gwarantem właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej

Cel szczegółowy	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
Aktywizacja i wsparcie przedsięwzięć na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego	Wskaźnik produktu	Liczba wydarzeń / imprez lokalnych na rzecz kultywowania lokalnych tradycji i obrzędów	sztuka	13	13	100%
	Wskaźnik rezultatu	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych w ramach wsparcia operacji	osoba	3000	400	13,33%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

W zakresie wskaźnika „Liczba wydarzeń / imprez lokalnych na rzecz kultywowania lokalnych tradycji i obrzędów” osiągnięto planowaną wartość, natomiast mniejsza niż zakładano jest liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych w ramach wsparcia operacji (400 z planowanych 3000 osób). Na niższą niż planowano frekwencję na ww. wydarzeniach wpływ miała z pewnością trwająca w okresie wdrażania Strategii przez około 2 lat pandemia COVID-19. Z informacji uzyskanych od przedstawicieli LGD wynika również, że nie wszyscy beneficjenci raportowali osiągnięcie ww. wskaźnika w ramach realizowanych przez siebie projektów, zatem prawdopodobne jest, że realna wartość tego wskaźnika jest wyższa, jednak nie została ona w całości sprawozdana.

Jednym z narzędzi realizacji celu dotyczącego wzmocnienia kapitału społecznego były konkursy grantowe, w ramach których możliwe było pozyskiwanie środków finansowych na realizację działań wzmocniających wiedzę mieszkańców obszaru w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych czy zachowania dziedzictwa lokalnego. LGD ogłosiło w 2018 r.

2 konkursy z ww. zakresu. W poniższych tabelach przedstawiono dane dotyczące podmiotów, które uzyskały dofinansowanie oraz realizowanych przez nie przedsięwzięć.

Tabela 5. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych (cel ogólny II)

Numer naboru	Nazwa podmiotu	Tytuł operacji	Kwota wsparcia LGD
1/2018/G	Stowarzyszenie Mieszkańców „Kuznia Przyszłości”	Przygotowanie programu edukacyjnego w ramach cyklu szkoleń dotyczących ekologii i ekologicznego trybu życia	9 980,58 zł
	Ochotnicza Straż Pożarna w Krzanowicach	Obchody 130-lecia istnienia OSP Krzanowice	10 000,00 zł
	Ochotnicza Straż Pożarna w Nędzy	Promocja lokalnych skarbów przyrody Gminy Nędza	10 000,00 zł
	Ludowy Klub Sportowy 1908 Nędza	Rodzinne wydarzenie rekreacyjne. Nędza 2019	5 575,00 zł
	Stowarzyszenie „Otwarte Serca Dzieciom”	Umiejętność poruszania się w wirtualnym świecie – szkolenia dla seniorów	10 000,00 zł
	Ochotnicza Straż Pożarna w Babcicach	Fitness dla seniorów sposobem na dobre samopoczucie i budowanie kapitału społecznego na terenie Gminy Nędza	7 200,00 zł
	Marcin Przybyła	Zajęcia fitness drogą budowania kapitału społecznego Nędza	7 225,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

W ramach ogłoszonego konkursu do realizacji wyłoniono 7 przedsięwzięć, realizowanych przez 6 organizacji pozarządowych oraz 1 osobę fizyczną – mieszkańca obszaru LGD, na łączną kwotę 59 980,58 zł. Wszystkie złożone w ramach konkursu wnioski zostały ocenione pozytywnie oraz uzyskały dofinansowanie. Jednakże ze względu na to, że łączna kwota wnioskowanych środków w ramach wszystkich złożonych wniosków była niższa niż alokacja przeznaczona na konkurs, nie wykorzystana została kwota 20 019,42 zł.

Tabela 6. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Zachowanie dziedzictwa lokalnego (cel ogólny III)

Numer naboru	Nazwa podmiotu	Tytuł operacji	Kwota wsparcia LGD
2/2018/G	Stowarzyszenie Mieszkańców „Kuznia Przyszłości”	Noc Świętojańska jako powrót do lokalnych tradycji	9 995,00 zł
	Stowarzyszenie „Otwarte Serca Dzieciom”	Noc Świętojańska – kultywowanie tradycji na terenie LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”	10 000,00 zł
	Stowarzyszenie „Otwarte Serca Dzieciom”	Majówka konna - kultywowanie tradycji na terenie LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”	10 000,00 zł
	Ludowy Klub Sportowy 1908 Nędza	Kultywowanie tradycji Nocy Świętojańskiej na terenie Gminy Nędza	9 665,00 zł
	Ludowy Klub Sportowy 1908 Nędza	Żyj z pasją – ocalić od zapomnienia historię klubu LKS 1908 Nędza	10 000,00 zł
	Stowarzyszenie Hodowców i Miłośników Koni Podkowa	Organizacja festynu rodzinnego kultywującego obrzęd wielkanocnej procesji konnej	10 000,00 zł
	Stowarzyszenie Hodowców i Miłośników Koni Podkowa	Organizacja festynu rodzinnego kultywującego lokalne przepisy związane z Wielkanocą	8 090,40 zł
	Stowarzyszenie Hodowców i Miłośników Koni Podkowa	Kultywowanie lokalnych tradycji na ziemi pietrowickiej – majówka konna	10 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

W ramach ogłoszonego konkursu, do dofinansowania wyłoniono 8 projektów, złożonych przez 4 organizacje pozarządowe (dwie z nich złożyły po dwa projekty, a jedna – trzy). Także wszystkie złożone projekty zostały ocenione pozytywnie, wszystkie zmieściły się także w limicie środków przeznaczonych na konkurs (łączna wartość wszystkich wniosków to 77 750,40 zł przy alokacji 80 000,00 zł).

Przedstawiciele Zarządu i Rady LGD zwracali podczas wywiadu uwagę na stosunkowo niewielkie zainteresowanie lokalnych organizacji pozarządowych środkami, których dystrybutorem było LGD:

- *Na minus można zauważyć, że o wiele gorzej poszły nam konkursy grantowe. (...) Konkursy grantowe były dla nas problematyczne, było to bardziej „z łapanki” niż z własnej woli. Wiedzieliśmy, że musimy osiągnąć wskaźnik i zrobić tyle i tyle grantów, ale musieliśmy prosić, mobilizować.*

W małych grantach wypłacaliśmy zaliczki w 100%, więc czynnik finansowy był istotny dla nas, ale nie dla organizacji;

- Małe zainteresowanie środkami ze strony organizacji wynikać może z tego, że tych organizacji prawie w ogóle nie ma. Próbowałam je zinventaryzować: te małe kluby poupadały, są ochotnicze straże pożarne, ale one idą inną drogą, mają swoje zadania. Jest niewiele organizacji. Żadne koła gospodyń wiejskich nie są stowarzyszeniami. Co z tego, że one są chętne, skoro muszą się teraz przekształcać... kto ma na to czas i zna się na tym;
- Na pewno ułatwieniem w grantach było to, że mogły aplikować grupy nieformalne (osoba fizyczna, która firmowała grupę nieformalną). U nas jest mało organizacji, inaczej niż w innych LGD. Teraz będzie problem w nowym okresie programowania, bo połowę środków będziemy musieli przeznaczyć na EFS – tam będą musiały aplikować organizacje pozarządowe. Ja się obawiam tego, że nie będzie miał kto wnioskować. Nie widzę potencjalnych beneficjentów. My nie mamy takiej bazy NGOów, żeby one miały zasoby administracyjne, biurowe, kadrowe, żeby sięgnąć po dotację rzędu 100 tys. zł.

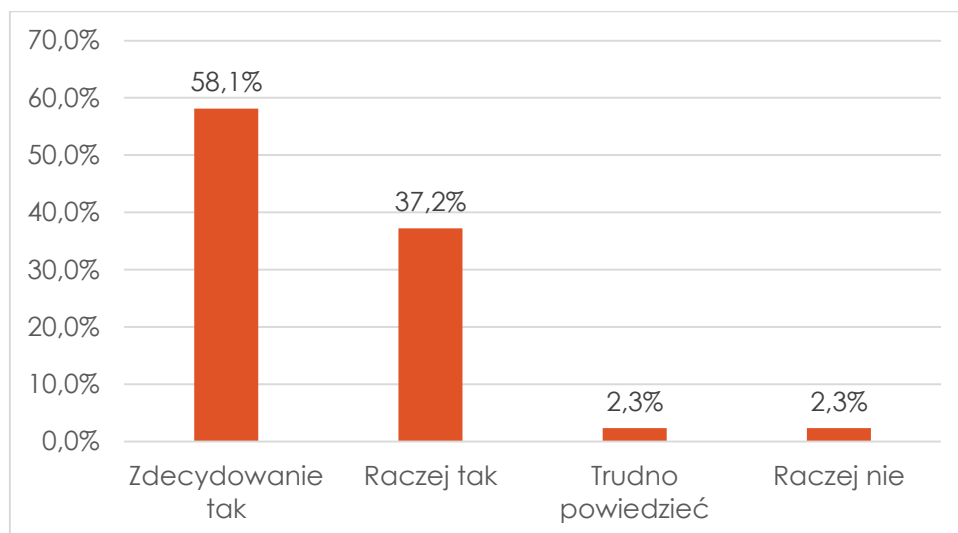
Przedstawiciele władz LGD wskazywali w wywiadzie również na problemy związane z niską/słabnącą aktywnością społeczną na obszarze wdrażania LSR:

- W naszym rejonie z zaangażowaniem młodych jest słabo, raczej ciągną to [aktywność społeczną] osoby 50+;
- Wszystko zależy od sołectwa – są takie, które prężnie działają, np. mamy sołectwo, gdzie jest 300 osób, a 70 jest zapisanych do straży. Ale są też sołectwa duże, w których jest większy problem, aby zintegrować ludzi. Oni bardziej patrzą tak: jak ktoś coś robi, to na pewno ma z tego korzyści. Częściej są też konflikty grup społecznych; mieszkańcy są podzieleni, organizacje ze sobą konkurują o środki finansowe i przywileje. Dlatego też sołectwa często nie potrafią się dogadać.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród członków Rady i Zarządu LGD wpływ działalności Lokalnej Grupy Działania w latach 2016-2021 na

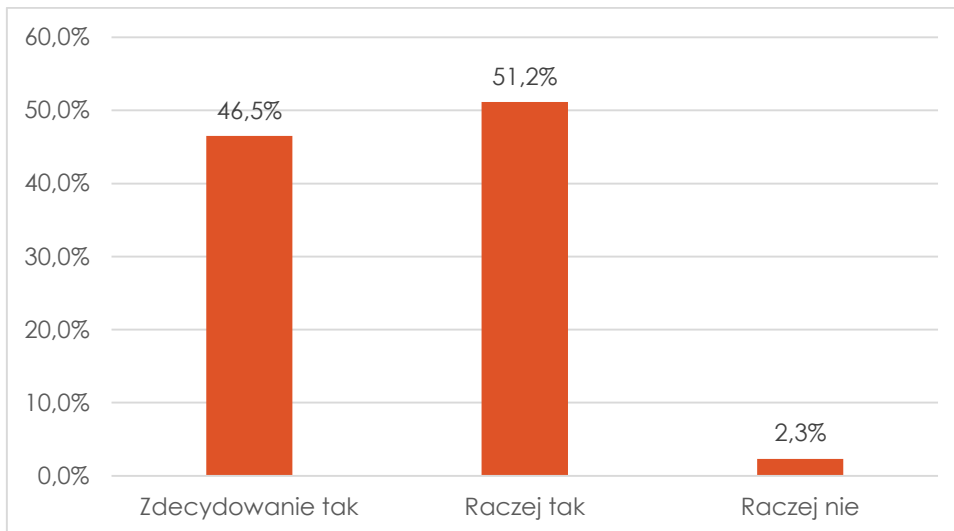
zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów oceniony został (w skali od 1 do 5) średnio na 3,0, natomiast wpływ jej działalności na tożsamość mieszkańców z regionem na 3,4.

O kwestię rozwoju kapitału społecznego oraz zmiany zachodzące w tym zakresie na obszarze objętym LSR zostali zapytani także członkowie lokalnej społeczności. Poniżej przedstawiono dane na ten temat.

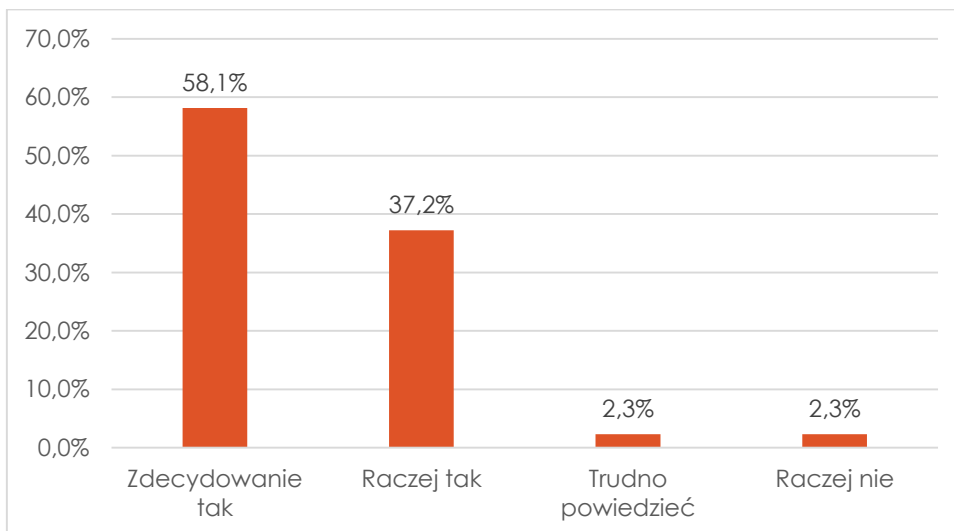
Wykres 1. Podziałanie przez mieszkańców opinii: „Moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”. Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców (95,3%) twierdzi, że zamieszkiwana przez nich miejscowość jest dobrym miejscem do życia (58,1% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 37,2% odpowiedzi „raczej tak”). Odmiennego zdania jest 2,3% ankietowanych. Także 2,3% nie było w stanie udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 2. Ocena stopnia zadowolenia mieszkańców z warunków życia w swojej gminie. Źródło: badanie własne

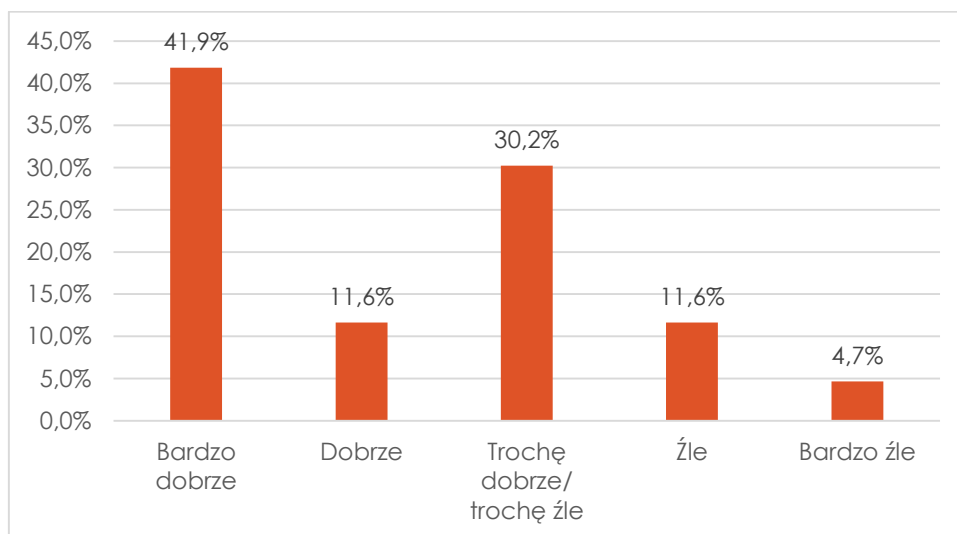
Ankietowani mieszkańcy są w większości zadowoleni z warunków życia w swojej gminie (97,7% pozytywnych odpowiedzi: 46,5% „zdecydowanie tak” i 51,2% „raczej tak”). Zadowolenia z tego powodu nie wyraża 2,3% respondentów.

Wykres 3. Podzielanie przez mieszkańców opinii: „W ostatnich latach warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”. Źródło: badanie własne

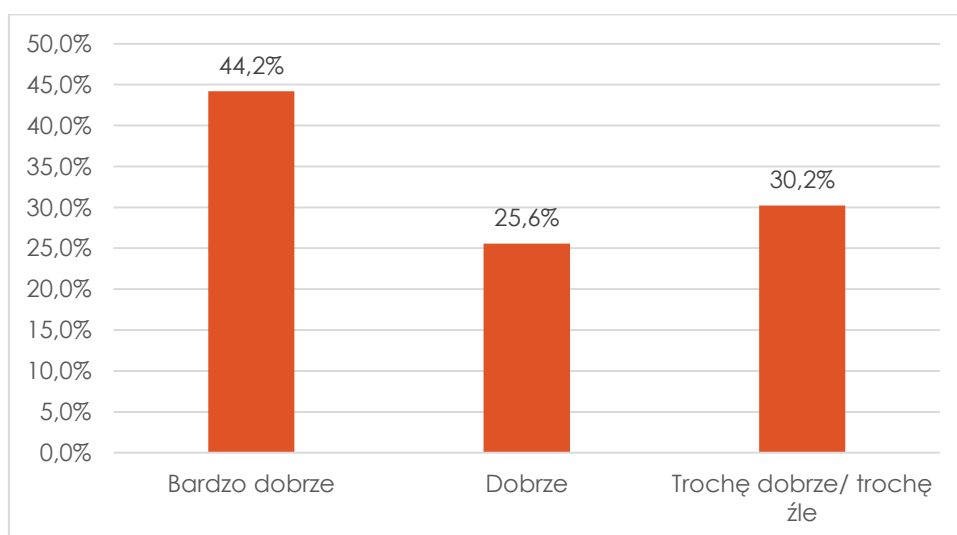
Większość ankietowanych mieszkańców (95,3%) uważa także, że w ostatnich latach warunki życia w ich miejscowości poprawiły się (58,1% odpowiedzi

„zdecydowanie tak” i 37,2% „raczej tak”). Odmiennego zdania jest 2,3% respondentów, a 2,3% nie było w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

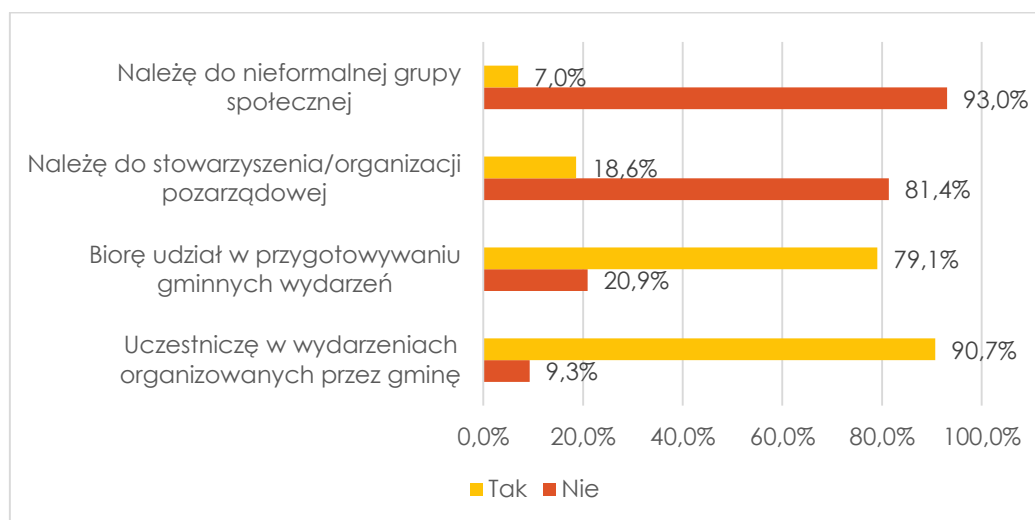
Wykres 4. Ocena własnej gminy pod względem zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów. Źródło: badanie własne

Ponad połowa respondentów (53,5%) dobrze bądź bardzo dobrze ocenia miejsce swojego zamieszkania pod względem zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów. 30,2% ocenia tę kwestię przeciętnie (odpowiedź „trochę dobrze, trochę źle”), a 16,3% - źle bądź bardzo źle.

Wykres 5. Ocena własnej gminy pod względem tożsamości mieszkańców z regionem. Źródło: badanie własne

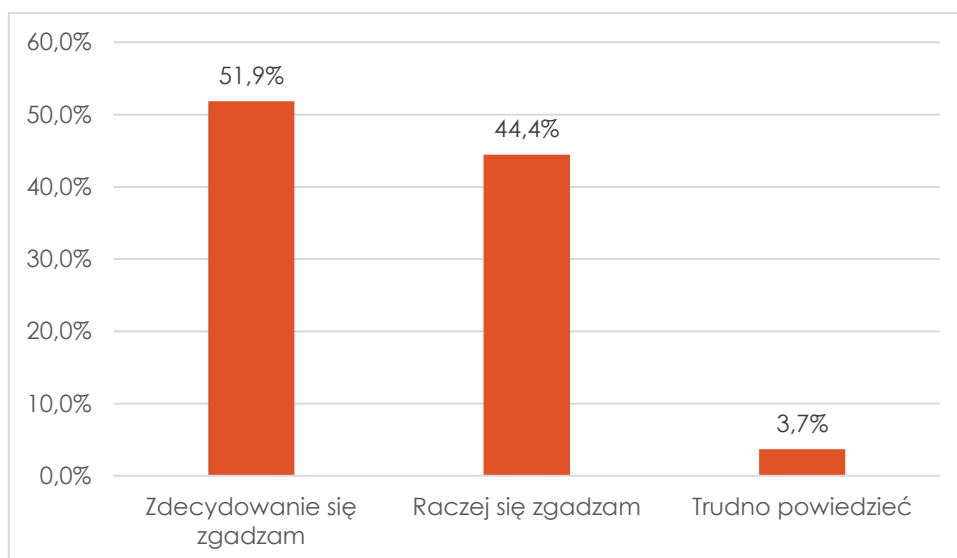
Prawie dwie trzecie przedstawicieli lokalnej społeczności (69,8%) ocenia własną gminę pod względem tożsamości mieszkańców z regionem dobrze lub bardzo dobrze, a 30,2% wskazało odpowiedź przeciętną („trochę dobrze, trochę źle”).

Wykres 6. Udział mieszkańców w różnych formach aktywności społecznej w ciągu ostatniego roku. Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców (90,7%) wskazuje, że w ciągu ostatniego roku brała udział w różnego rodzaju wydarzeniach organizowanych przez gminę, w której zamieszkuje (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.). 79,1% respondentów czynnie brało udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (samodzielnie bądź w ramach grupy/organizacji, do której należy). 81,4% deklaruje przynależność do jakiejś organizacji pozarządowej (np. stowarzyszenia, fundacji). 93,0% respondentów wskazało, że należy do grupy nieformalnej (np. koła gospodyń wiejskich itp.). 79,19% deklaruje przynależność do ciała typu rada/komitet itp. (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie). 81,4% wskazuje, że ma możliwość wypowiedzenia się na temat ważnych zagadnień dotyczących gminy i miejscowości, w której zamieszkuje.

O kwestię rozwoju kapitału społecznego na obszarze objętym LSR zostali zapytani także beneficjenci LGD. Ich wypowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Podzielenie przez beneficjentów LGD stwierdzenia: „Poprzez LSR mieszkańcy mogą mieć realny wpływ na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu”. Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość ankietowanych beneficjentów LGD (96,3%) podziela opinię, że poprzez realizację LSR mieszkańcy mogą mieć realny wpływ na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu. Do kwestii tej nie ustosunkowało się 3,7% respondentów.

Przedstawiciele LGD wskazywali, że możliwym wsparciem w rozwiązaniu problemu niskiego poziomu angażowania się osób (zwłaszcza młodych) w działalność lokalnych organizacji pozarządowych mogłoby być wyłonienie i wyszkolenie animatorów społecznych, tak aby mogli realizować działania integrujące, wspierające i angażujące przedstawicieli lokalnej społeczności w podejmowaniu przez nich działań na rzecz swojego miejsca zamieszkania.

Wskazywano także na istniejące potrzeby w zakresie rozwoju i unowocześnienia działających na obszarze LGD organizacji pozarządowych: *Przydałoby się ukierunkowanie przedstawicieli NGO - trzeba ich zachęcić do realizacji innego rodzaju działań niż tylko w zakresie kultury, sportu i rekreacji.*

Reprezentanci LGD wskazywali także, że zamierzają kontynuować (jeżeli będzie taka możliwość), przyznawanie organizacjom pozarządowym 100% zaliczek na realizację projektów grantowych: *Możemy im pomóc w tym*

zakresie – dawaliśmy im na realizację grantów 100% zaliczki, żeby nie musiały nic wyłożyć ze swoich środków. Jeśli będziemy mogli w ten sposób pomóc im w nowym okresie programowania, to na pewno będziemy chcieli to zrobić tak samo - żeby nie wykluczać ich ze względów finansowych (bo nie każda gmina daje pożyczki na realizację projektów).

Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość stanowi jeden z kluczowych obszarów „Lokalne Strategie Rozwoju na lata 2014-2024” Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”. W dokumencie tym przyjęto cel ogólny I: „Innowacyjna przedsiębiorczość sposobem zachowania bezpieczeństwa ekonomicznego mieszkańców”. Odpowiadają mu następujące cele szczegółowe:

- Dywersyfikacja dotychczas prowadzonej działalności gospodarczej
- Tworzenie mikroprzedsiębiorstw jako pomysł na samorealizację
- Inicjowanie działań na rzecz rozwoju rynków zbytu dla lokalnych usług i produktów

Głównym narzędziem realizacji celu dotyczącego przedsiębiorczości było wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej poprzez konkursy, w ramach których możliwe było pozyskiwanie środków finansowych. W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące konkursów z zakresu podejmowania działalności gospodarczej.

Tabela 7. Wykaz konkursów zrealizowanych przez LGD dotyczących podejmowania działalności gospodarczej

Nr naboru	Alokacja	Liczba operacji podlegających ocenie	Liczba operacji zgodnych z LSR	Liczba operacji wybranych które mieszczą się w ramach limitu dostępnych środków	Liczba operacji wybranych które nie mieszczą się w ramach limitu dostępnych środków	Kwota wsparcia przyznanego	% przyznanego wsparcia w stosunku do założeń
1/2017	750 000,00 zł	14	14	14	0	700 000,00 zł	93,33%
1/2019	500 000,00 zł	11	11	10	1	500 000,00 zł	100,00%
1/2021	616 360,64 zł	10	10	10	0	500 000,00 zł	81,12%
Ogółem	1 866 360,64 zł	35	35	34	1	1 700 000,00 zł	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD. Źródło: badanie własne

Do 31.12.2021 r. zorganizowano trzy konkursy dotyczące podejmowania działalności gospodarczej. Łącznie złożono 35 wniosków o dofinansowanie (każdy wniosek na kwotę 50.000,00 PLN), z czego wszystkie operacje uznano za zgodne z LSR, a 34 wnioski zostały wybrane jako mieszczące się w ramach limitu dostępnych środków.

W poniższej tabeli zamieszczono szczegółowe zestawienie operacji wybranych w ramach konkursów dotyczących podejmowania działalności gospodarczej.

Tabela 8. Wykaz operacji wybranych do dofinansowania w konkursach dotyczących uruchamiania działalności gospodarczej. Źródło: badanie własne

Nr naboru	Wnioskodawca	Kwota dofinansowania	Czy operacja mieści się w ramach limitu dostępnych środków?
1/2017	Mariusz Rudziński	50 000,00 zł	tak
1/2017	Emilia Strzeduła	50 000,00 zł	tak
1/2017	Dominika Woźniak	50 000,00 zł	tak
1/2017	Beata Kostka	50 000,00 zł	tak
1/2017	Michał Białuski	50 000,00 zł	tak
1/2017	Damian Kleta	50 000,00 zł	tak
1/2017	Szymon Strzeduła	50 000,00 zł	tak
1/2017	Daniel Seidel	50 000,00 zł	tak
1/2017	Robert Niewiera	50 000,00 zł	tak
1/2017	Krzysztof Przybyła	50 000,00 zł	tak
1/2017	Barbara Tkocz	50 000,00 zł	tak

Nr naboru	Wnioskodawca	Kwota dofinansowania	Czy operacja mieści się w ramach limitu dostępnych środków?
1/2017	Ryszard Spyrka	50 000,00 zł	tak
1/2017	Anna Knura	50 000,00 zł	tak
1/2017	Magdalena Gawron	50 000,00 zł	tak
1/2019	Dariusz Franciszek	50 000,00 zł	tak
1/2019	Gregorz Czech	50 000,00 zł	tak
1/2019	Adam Rudziński	50 000,00 zł	tak
1/2019	Damian Niemiec	50 000,00 zł	tak
1/2019	Beata Piwowarczyk	50 000,00 zł	nie
1/2019	Nils Przybyła	50 000,00 zł	tak
1/2019	Rafael Siegmunt	50 000,00 zł	tak
1/2019	Joanna Kontao	50 000,00 zł	tak
1/2019	Krzysztof Gotzmann	50 000,00 zł	tak
1/2019	Dawid Długosz	50 000,00 zł	tak
1/2019	Nina Perek	50 000,00 zł	tak
1/2021	Monika Peczka	50 000,00 zł	tak
1/2021	Mateusz Fiołka	50 000,00 zł	tak
1/2021	Piotr Żurawik	50 000,00 zł	tak
1/2021	Sebastian Stuka	50 000,00 zł	tak
1/2021	Nathan Przybyła	50 000,00 zł	tak
1/2021	Beata Mulica	50 000,00 zł	tak
1/2021	Tomasz Bolik	50 000,00 zł	tak
1/2021	Dominik Pazurek	50 000,00 zł	tak
1/2021	Katarzyna Jagielska-Piątek	50 000,00 zł	tak
1/2021	Maciej Kozina	50 000,00 zł	tak
1/2021	Tomasz Gwóźdź	50 000,00 zł	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD. Źródło: badanie własne

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące konkursów z zakresu rozwijania działalności gospodarczej.

Tabela 9. Wykaz konkursów zrealizowanych przez LGD dotyczących rozwijania działalności gospodarczej

Nr naboru	Alokacja	Liczba operacji podlegających ocenie	Liczba operacji zgodnych z LSR	Liczba operacji wybranych które mieszczą się w ramach limitu dostępnych środków	Liczba operacji wybranych które nie mieszczą się w ramach limitu dostępnych środków	Kwota wsparcia przyznanego	% przyznanego wsparcia w stosunku do założeń
2/2017	1 350 000,00 zł	8	8	8	0	1 095 592,00 zł	81,15%
2/2019	1 017 508,00 zł	4	4	4	0	497 113,00 zł	48,86%
2/2021	370 557,24 zł	3	3	2	1	300 000,00 zł	80,96%
Ogółem	2 738 065,24 zł	15	15	14	1	1 892 705,00 zł	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD

W ramach wdrażania LSR w okresie do 31.12.2021 r. zorganizowano trzy konkursy dotyczące rozwijania działalności gospodarczej. Łącznie wpłynęło 15 wniosków o dofinansowanie, wszystkie zostały ocenione jako zgodne z LSR, a 14 zostało wybranych jako mieszczących się w ramach limitu dostępnych środków.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące operacji wybranych w ramach konkursów dotyczących rozwijania działalności gospodarczej.

Tabela 10. Wykaz operacji wybranych do dofinansowania w konkursach dotyczących rozwijania działalności gospodarczej

Nr naboru	Wnioskodawca	Kwota dofinansowania	Czy operacja mieści się w ramach limitu dostępnych środków?
2/2017	Zbigniew Stuka	150 000,00 zł	tak
2/2017	BRAX-TON R.J. Makulik Spółka Jawna	150 000,00 zł	tak
2/2017	Damian Kłosek	150 000,00 zł	tak
2/2017	Jolanta Makulik	150 000,00 zł	tak
2/2017	Jolanta Makulik	150 000,00 zł	tak
2/2017	Alojzy Strzeduła	150 000,00 zł	tak
2/2017	BRAX-TON R.J. Makulik Spółka Jawna	150 000,00 zł	tak
2/2017	Maria Strzeduła	45 592,00 zł	tak

Nr naboru	Wnioskodawca	Kwota dofinansowania	Czy operacja mieści się w ramach limitu dostępnych środków?
2/2019	Tomasz Fijołka	150 000,00 zł	tak
2/2019	Zakład Stolarski Lazar Benedykt	150 000,00 zł	tak
2/2019	Pivexin Technology sp. z o.o.	150 000,00 zł	tak
2/2019	ASKOL - Svatava Koletzko	47 113,00 zł	tak
2/2021	Tomasz Fijołka	150 000,00 zł	tak
2/2021	Zakład Stolarski Lazar Benedykt	150 000,00 zł	tak
2/2021	BRAX-TRANS Mateusz Marek	95 000,00 zł	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Z wymienionych w powyższych tabelach operacji na dzień 31.12.2021 r. zrealizowanych zostało 6 operacji polegających na utworzeniu nowych miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach (wskaźnik został zrealizowany na poziomie 75%). Kolejna jedna umowa jest w trakcie realizacji. Jeśli chodzi o operacje polegające na utworzeniu miejsc pracy w nowych przedsiębiorstwach to wskaźnik realizowano dotychczas na poziomie 41,02% - rozliczono 16 operacji, a kolejne 8 jest w trakcie realizacji.

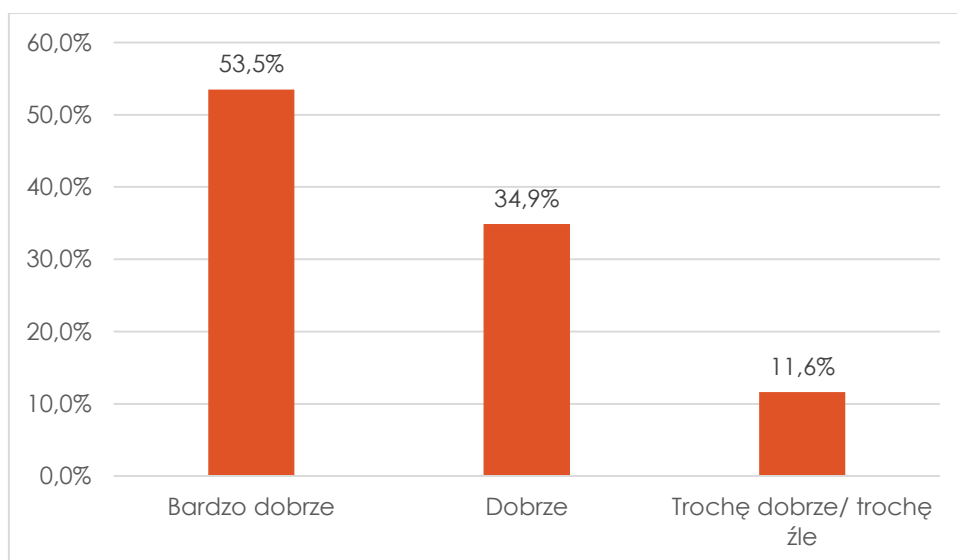
Tabela 11. Realizacja celu ogólnego I: Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki

Cel szczegółowy	Rodzaj wskaźnika	Wskaźnik	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
1. Dywersyfikacja dotychczas prowadzonej działalności gospodarczej	Wskaźnik rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) - istniejące przedsiębiorstwa	sztuka	8	6	75,00%
	Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	8	6	75,00%
		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	8	6	75,00%
2. Tworzenie mikroprzedsiębiorstw jako pomysł na samorealizację	Wskaźnik rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) - nowe przedsiębiorstwa	sztuka	39	16	41,02%
	Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	39	16	41,02%

Cel szczegółowy	Rodzaj wskaźnika	Wskaźnik	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	39	16	41,02%

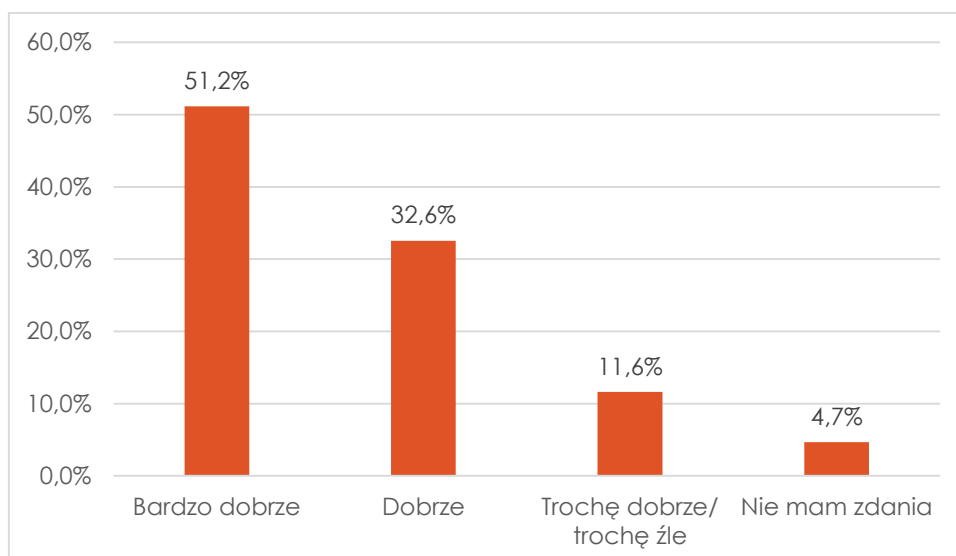
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD

Mieszkańcy terenu objętego działaniami LGD w większości pozytywnie oceniają swoje gminy pod względem możliwości zatrudnienia poza rolnictwem oraz warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy. Poniżej przedstawiono dane na ten temat.

Wykres 8. Ocena własnej gminy pod względem możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Źródło: badanie własne

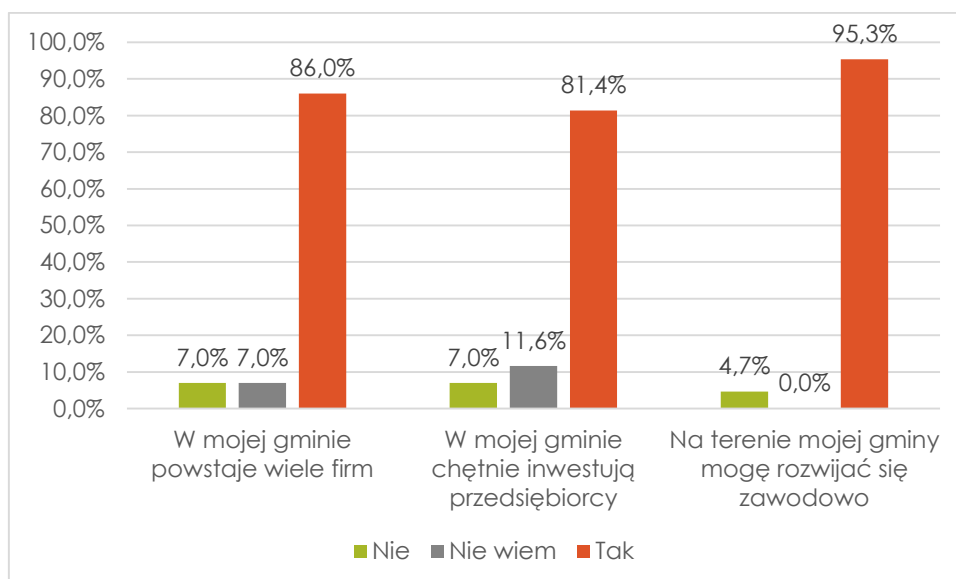
Mieszkańcy w większości pozytywnie ocenili możliwość zatrudnienia w branżach pozarolniczych na terenie działania LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” – na ocenę bardzo dobrą wskazało 53,5% badanych, a na ocenę dobrą – 34,9%. Pozostali mieszkańcy wskazali na odpowiedź pośrednią „trochę dobrze/ trochę źle”(11,6%). Nikt z mieszkańców nie ocenił możliwości zatrudnienia poza rolnictwem źle lub bardzo źle.

Wykres 9. Ocena własnej gminy pod względem sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy. Źródło: badanie własne

Mieszkańcy dobrze postrzegają też swoje gminy pod względem sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości i prowadzenia firmy. Większość (51,2%) oceniła omawiany aspekt bardzo dobrze, a prawie jedna trzecia badanych (32,6%) wskazała na ocenę dobrą. Na ocenę pośrednią („trochę dobrze/trochę źle”) wskazało 11,6% badanych, a pozostałe 4,7% respondentów miało trudność w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi („nie mam zdania”). Nikt z badanych mieszkańców nie ocenił warunków dla przedsiębiorczości i prowadzenia firmy źle lub bardzo źle.

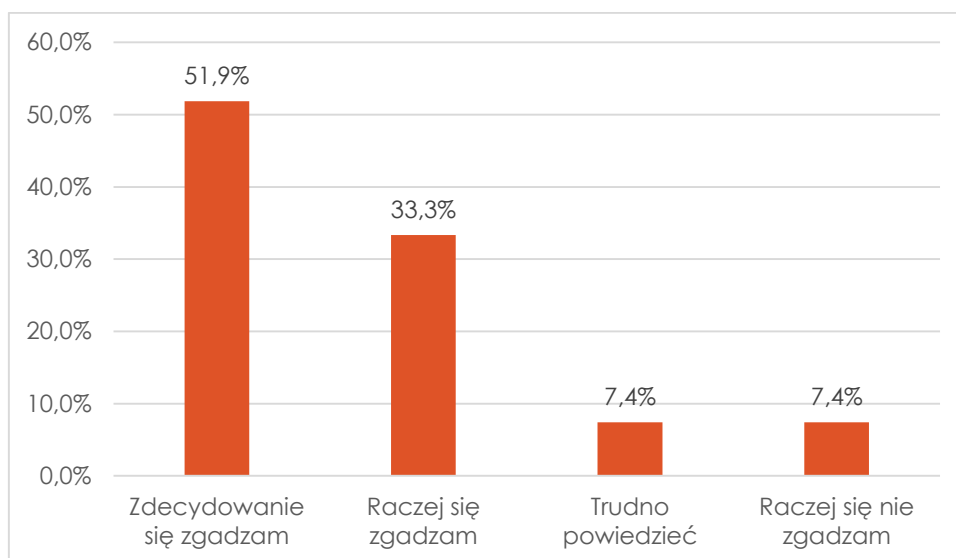
Stosunkowo dobrze mieszkańcy oceniali też swoje gminy pod względem możliwości rozwoju zawodowego. Słabiej natomiast mieszkańcy oceniają rozwój przedsiębiorczości w swoich gminach, co znalazło odzwierciedlenie w ich opiniach dotyczących powstawania nowych firm i gotowości przedsiębiorców do inwestowania. Dane zaprezentowano poniżej.

Wykres 10. Opinie mieszkańców na temat sytuacji w ich gminach. Źródło: badanie własne

Mieszkańcy pozytywnie oceniają gminy, w których mieszkają: 86% badanych podziela opinię, że w ich gminach powstaje wiele firm, 81,4% twierdzi, że w ich gminach chętnie inwestują przedsiębiorcy, a 95,3% widzi na terenie swojej gminy możliwości rozwoju zawodowego dla siebie.

Beneficjenci z kolei widzą związek pomiędzy działalnością LGD a podejmowaniem działań przedsiębiorczych. Grupę tę poproszono o odniesienie się do stwierdzenia „Dzięki LGD mieszkańcy są bardziej skłonni do podejmowania działań przedsiębiorczych”. Większość beneficjentów wskazała na odpowiedzi twierdzące: 51,9% na odpowiedź „zdecydowanie się zgadzam”, a 33,3% - „raczej się zgadzam”. Na odpowiedź „raczej się nie zgadzam” wskazało 7,4% badanych. Taka sama grupa badanych nie potrafiła jednoznacznie odnieść się do omawianego stwierdzenia.

Wykres 11. Podzielanie przez beneficjentów opinii: „Dzięki LGD mieszkańcy są bardziej skłonni do podejmowania działań przedsiębiorczych”. Źródło: badanie własne

Opinie beneficjentów były spójne ze spostrzeżeniami przedstawicieli LGD. Pracownicy, członkowie Rady oraz członkowie Zarządu oceniali wpływ działalności LGD na warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy. Po przekodowaniu wyników na skalę od 1 (bardzo niekorzystny/negatywny wpływ) do 5 (bardzo korzystny/pozytywny wpływ) uzyskano średnią ocenę 4,00. Nieco niżej oceniono wpływ LGD na możliwość zatrudnienia poza rolnictwem. Dwie osoby uznały wpływ ten za przeciętny; pozostali uznali go za korzystny. Średnia ocena wpływu działań LGD na możliwość zatrudnienia poza rolnictwem na skali od 1 do 5 wynosiła 3,80.

Przedstawiciele władz LGD dostrzegają związek pomiędzy podejmowanymi działaniami a rozwojem przedsiębiorczości. Podkreślają, że działania z tego zakresu stanowiły dla kadry pewnego rodzaju wyzwanie: - *Nie byliśmy do tego do końca przygotowani, nie jesteśmy jakimś inkubatorem przedsiębiorczości.* Skuteczne działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości przejawiające się w stopniu realizacji wskaźników przedstawiciele władz postrzegają jako sukces LGD. Zauważają także, że obecnie obserwują pewien spadek zainteresowania środkami na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej. Przyczyn tej sytuacji upatrują w kilku kwestiach. Powodem mogła być częściowo pandemia COVID-19, która nieco przyhamowała rozwój przedsiębiorczości. Istotne też,

zdaniem władz LGD, są zmiany prawne, w tym związane z Polskim Ładem, sprawiające, że warunki do prowadzenia firmy są mało stabilne, nieprzewidywalne. Obecnie duże znaczenie może mieć sytuacja polityczno-gospodarcza i wynikające z niej trudności na rynku, związane np. z brakiem surowców. Przedstawiciele władz LGD zwracają też uwagę, że obserwowane zmniejszające się zainteresowanie środkami z zakresu przedsiębiorczości może wynikać z pewnego wyczerpania możliwości lokalnego rynku; LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” obejmuje stosunkowo niewielki obszar, a na przestrzeni ostatnich lat na rozwój przedsiębiorczości przeznaczono tu znaczne środki finansowe. Dofinansowanie otrzymała zdecydowana większość wnioskujących. Być może wyczerpały się więc tymczasowo zasoby lokalne (brak osób gotowych w tym momencie do podjęcia działalności gospodarczej).

Przedstawiciele władz LGD zwracają także uwagę, że poziom wsparcia musi być dostosowany do aktualnych warunków na rynku. W kolejnych konkursach konieczne jest zwiększenie kwoty dofinansowania do poziomu, który będzie atrakcyjny i będzie zachęcał do korzystania ze wsparcia: - *Obecnie założyliśmy przyznawanie 50 tys. zł dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, ale teraz nie jest to już kwota atrakcyjna. Na ostatni konkurs, który nam pozostał do zorganizowania, będziemy chcieli zwiększyć dofinansowanie do maksymalnej kwoty 100 tys. zł, bo przy aktualnych cenach beneficjenci nie chcą do nas aplikować, co pokazał ostatni konkurs (zostały nam z niego środki).*

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje także kwestie związane z rozwojem turystyki oraz lokalnego dziedzictwa kulturowego. Stan realizacji w tym zakresie obrazuje poniższa tabela.

Tabela 12. Realizacja wybranych wskaźników celu szczegółowego II Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju oraz celu III Nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura publiczna gwarantem właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej

Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych w ramach wsparcia operacji	osoba	92	50	55%
	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoba	10500	6000	57,1%
Wskaźnik produktu	Liczba nowych lub zmodernizowanych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	39	14	35,9%
	Liczba wydarzeń: kampanii informacyjnej i promocyjnej skarbów lokalnej przyrody i środowiska naturalnego	sztuka	2	2	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Wskaźniki zaplanowane dla celu szczegółowego nr III zostały w dużej mierze zrealizowane. Udało się przeprowadzić dwie kampanie informacyjne i promocyjne dotyczące obszaru LSR, nastąpił wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (o 57%). Na zakończenie 2021 roku nie udało się jeszcze w pełni osiągnąć wskaźnika dot. liczby zmodernizowanych obiektów infrastruktury (przebudowano 14 z zaplanowanych 38 obiektów).

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju realizowane były konkursy związane z rozwojem turystyki, głównie pod kątem budowy, przebudowy i rozbudowy gminnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. W tym obszarze do końca 2021 roku przeprowadzono dwa nabory wniosków. W zestawieniach ujęto informację o numerze naboru, nazwę podmiotu wnioskującego oraz nazwę przedsięwzięcia, na które przyznano dofinansowanie w ramach LSR.

Tabela 13. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Budowa nowej lub modernizacja istniejącej infrastruktury sportowej, turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej, przyrodniczej, publicznej

Numer naboru	Nazwa podmiotu	Tytuł operacji
3/2017	Gmina Kuźnia Raciborska	Rewitalizacja Placu Zwycięstwa
3/2017	Gmina Nędza	Budowa sali sportowo – rekreacyjnej w Nędzy przy ul. Adama Mickiewicza, I etap
3/2017	Gmina Krzanowice	Rozbudowa budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Wojnowicach o świetlicę wiejską
3/2017	Miasto Rudnik	Modernizacja nawierzchni parkingu przy hali sportowej w Rudniku

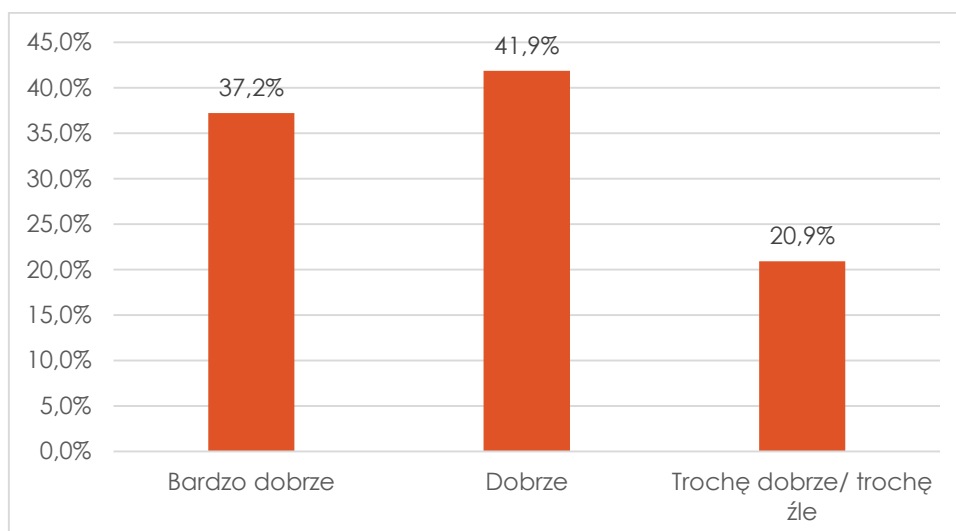
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Tabela 14. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej

Numer naboru	Nazwa podmiotu	Tytuł operacji
3/2021	Ochotnicza Straż Pożarna w Samborowicach	Remont świetlicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Samborowicach
3/2021	Gmina Nędza	Modernizacja placu zabaw w Łęgu
3/2021	Gmin Kuźnia Raciborska	Przebudowa istniejącego parkingu zlokalizowanego w Kuźni Raciborskiej przy ul. Działkowców
3/2021	Gmina Rudnik	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Ponięcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

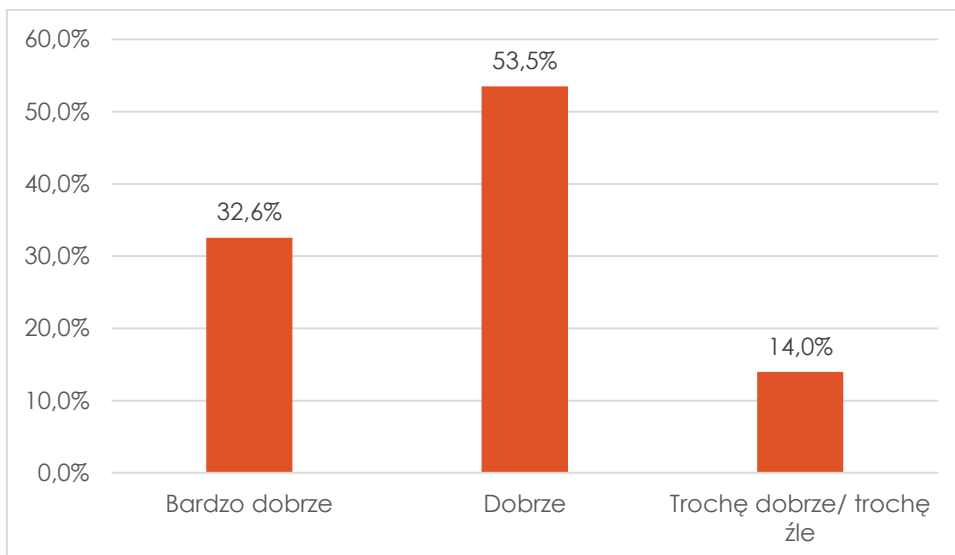
W opinii mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo dla Rozwoju” gminy objęte LSR są świetnie oceniane pod względem atrakcyjności turystycznej – tak uważa ponad 80% mieszkańców obszaru LGD (odpowiedzi „dobrze” 42% i „bardzo dobrze” 37%). Ambivalentne zdanie (trochę dobrze, trochę źle) wyraził tylko co piąty badany (niespełna 21% respondentów).

Wykres 12. Ocena atrakcyjności turystycznej gminy. Źródło: badanie własne

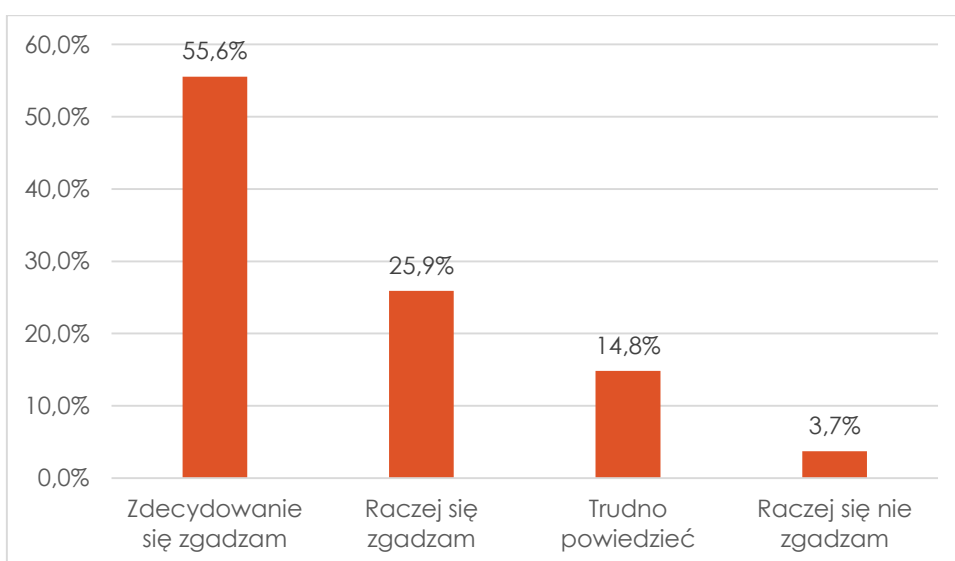
Sporo w zakresie postrzegania własnej miejscowości zmieniło się w ostatnich latach: - *Nie mieliśmy projektu mającego na celu rozwój turystyczny danej gminy, nie mieliśmy też takiego celu. Nie dążyliśmy do tego. (...) Turystyka rozwija się. W ostatnich latach się to zmienia. Jeszcze niedawno mieszkańcy danego sołectwa nie wiedzieli że coś u nich jest. Trzeba tworzyć pewien łańcuch.* [wywiad z zarządem i radą LGD].

Równie dobrze mieszkańcy oceniają swoje miejsce zamieszkania pod względem posiadanych zasobów naturalnych i turystyki: odpowiedzi „dobrze” i „bardzo dobrze” udzieliło ¾ badanych mieszkańców. Tylko 15% badanych widzi plusy i minusy gminy w tym obszarze (odpowiedzi: „trochę dobrze/trochę źle”).

Wykres 13. Ocena gminy pod względem promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki. Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość badanych mieszkańców obszaru widzi pozytywny wpływ działalności podejmowanej przez Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”. Ponad połowa respondentów zdecydowanie się zgadza ze stwierdzeniem, że „dzięki działalności LGD obszar jest bardziej znany w okolicy, a co czwarty badany raczej się zgadza z tym stwierdzeniem. Niespełna 15% respondentów trudno odpowiedzieć na to pytanie, a tylko niespełna 4% „raczej się nie zgadza z tym stwierdzeniem”.

Wykres 14. Wpływ działalności LGD na rozpoznawalność gminy. Źródło: badanie własne

Z wypowiedzi osób zarządzających LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” wynika, że choć teren LGD nie ma dużego potencjału turystycznego, to dzięki wdrażaniu LSR, sporo w tym zakresie udało się zmienić:

- *W obecnej strategii nie zakładaliśmy przedsięwzięć, działań stricte ukierunkowanych na rozwój turystyki. Ale jeden wójt obok wieży postawił plac zabaw, inny stojaki dla rowerów i te środki razem stworzyły coś wspólnego. Ze środków EFRR powstały wieże i punkty widokowe, a te mniejsze atrakcje łączące te punkty powstały z PROW. W ten sposób włączyliśmy się z realizacją PROW w to wszystko. [wywiad z kierownikiem biura]*
- *U nas w województwie jest wielofunduszowość, połączenie EFS z PROW, co prowadzi do rozwoju turystyki. To się powiązało w jedną całość. [wywiad z zarządem i radą LGD].*

Grupy defaworyzowane

W diagnozie obszaru i ludności LGD przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii wskazano problemy, uzasadniające wyłonienie trzech grup wymagających szczególnego wsparcia: podopiecznych/wychowanków placówek opiekuńczo-terapeutycznych zapewniających instytucjonalną pieczę zastępczą, osób w wieku do 30 roku życia oraz osób powyżej 50 roku życia. Jak wskazano w Strategii, grupy te wyłoniono w ramach szeregu analiz opartych na danych GUS, danych zebranych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne i na bezpośrednią pisemną prośbę stowarzyszenia prowadzącego ww. placówki w Kuźni Raciborskiej, Nędzy, Samborowicach oraz Cyprzanowie. Uzasadniając wybór ww. grup, w LSR wskazano, że na terenie LGD placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonują aż w trzech spośród pięciu gmin należących do LGD (Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie). Dwie pozostałe grupy przedstawiono w kontekście ich problemów związanych przede wszystkim z sytuacją na rynku pracy: pomimo posiadanego wykształcenia i kwalifikacji, osoby młode do 30

r.ż. napotykają na szczególne trudności podczas procesu wejścia na rynek pracy i uzyskania zatrudnienia, zaś u osób powyżej 50 r.ż. wyraźnie widać spadek aktywności zawodowej mający także negatywny wpływ na sferę aktywności społecznej oraz grożący ryzykiem wykluczenia społecznego.

Aby zwiększyć oddziaływanie Strategii na przedstawicieli ww. grup defaworyzowanych, w *Karcie oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru* określono kryteria określające oddziaływanie na przedstawicieli ww. grup, których spełnienie warunkowało otrzymanie dodatkowych punktów: dla celu ogólnego I wskazano: wiek wnioskodawcy do 30 lat (1 pkt) oraz zatrudnienie osoby/osób z grup defaworyzowanych określonych w LSR (1 pkt).

Poniżej w tabeli wskazano dane ilościowe obrazujące stopień osiągnięcia wskaźników dotyczących zatrudnienia osób wywodzących się z grup defaworyzowanych.

Tabela 15. Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych w istniejących przedsiębiorstwach dofinansowanych przez LGD

Grupa defaworyzowana	Wartość wskaźnika do osiągnięcia	Wartość wskaźnika osiągnięta 31.12.2021	% osiągnięcia wskaźnika
Podopieczni/wychowankowie placówek opiekuńczo-terapeutycznych zapewniających instytucjonalną pieczę zastępczą	-	0	-
Osoby do 30 roku życia	1	0	0,0%
Osoby powyżej 50 roku życia	7	6	85,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Poziom osiągnięcia wskaźnika dotyczącego tworzenia miejsc pracy dla osób z grupy wiekowej 50+ został osiągnięty na poziomie 85,7%. Do osiągnięcia pozostaje jeszcze wskaźnik dotyczący stworzenia miejsca pracy dla 1 osoby do 30 roku życia. Do końca 2021 r. nie utworzono także żadnego nowego miejsca pracy dla podopiecznych/ wychowanków placówek świadczących instytucjonalną pieczę zastępczą.

W zakresie wskaźnika dotyczącego tworzenia nowych przedsiębiorstw, w *Sprawozdaniu z realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju za 2021 r.* nie wykazano

utworzenia nowej firmy przez żadną osobę wywodzącą się z określonych w LSR grup defaworyzowanych.

Na poprawę sytuacji osób wywodzących się z grup określonych jako defaworyzowane nakierowane były działania realizowane w ramach celu ogólnego II: Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju, w ramach którego określono m.in. następujące cele szczegółowe: Podnoszenie kompetencji mieszkańców w zakresie wykorzystania technologii informatycznych w codziennym życiu oraz: Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych.

W Karcie oceny operacji ... dla celu II także wskazano kryteria określające oddziaływanie na przedstawicieli grup defaworyzowanych, których spełnienie warunkowało otrzymanie dodatkowych punktów. Były to: zasięg oddziaływania działalności organizacji na grupy defaworyzowane (1 pkt) oraz zasięg oddziaływania operacji na grupy defaworyzowane (1 pkt).

Poniżej w tabeli wskazano dane ilościowe obrazujące poziom osiągnięcia wskaźników dotyczących ww. celu.

Tabela 16. Poziom realizacji celu ogólnego II. Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju

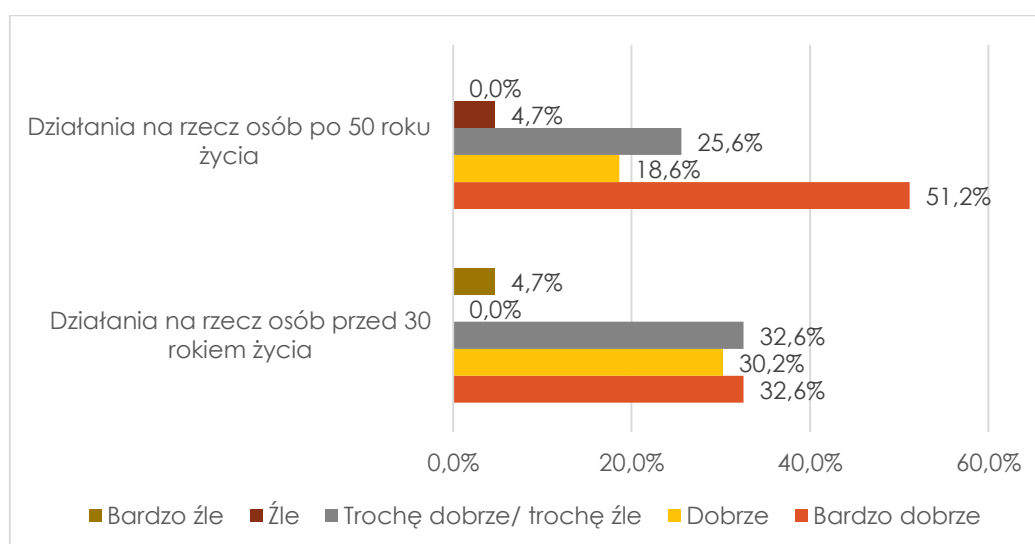
Cel szczegółowy	Wskaźnik rezultatu	Wartość wskaźnika do osiągnięcia	Wartość wskaźnika osiągnięta 31.12.2021	% osiągnięcia wskaźnika
Podnoszenie kompetencji mieszkańców w zakresie wykorzystania technologii informatycznych w codziennym życiu	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem/ liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych	30	30	100,0%
Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych w/w wsparciem. Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych/Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach	25	25	100,0%

Cel szczegółowy	Wskaźnik rezultatu	Wartość wskaźnika do osiągnięcia	Wartość wskaźnika osiągnięta 31.12.2021	% osiągnięcia wskaźnika
	zorganizowanych w ramach wsparcia operacji			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Zarówno wskaźnik dotyczący liczby osób przeszkolonych w zakresie wykorzystania technologii informatycznych w codziennym życiu, jak również wskaźnik odnoszący się do liczby osób przeszkolonych w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, zostały osiągnięte na poziomie 100%.

O kwestię wpływu realizacji LSR na sytuację zdefiniowanych w Strategii grup defaworyzowanych zostali zapytani mieszkańcy obszaru LGD. Ich opinie zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 15. Ocena własnej gminy pod względem: działań na rzecz osób przed 30 rokiem życia oraz działań na rzecz osób po 50 roku życia. Źródło: badanie własne

W zakresie działań na rzecz osób do 30 roku życia 65,2% ankietowanych mieszkańców ocenia działania swojej miejscowości dobrze bądź bardzo dobrze. 9,4% jest odmiennego zdania (odpowiedzi „źle” bądź „bardzo źle”). Co czwarty mieszkaniec (25,6%) ocenił działania te jako przeciętne („trochę dobrze, trochę źle”).

Nieco więcej – 69,2% mieszkańców ocenia swoją gminę dobrze lub bardzo dobrze pod względem działań na rzecz osób po 50 roku życia. Odmiennego zdania było 4,7% respondentów, a co czwarty z nich (25,6%) wskazał ocenę przeciętną („trochę dobrze, trochę źle”).

W przeprowadzonym wśród członków Rady i zarządu LGD badaniu ankietowym podobnie oceniono wpływ działalności Lokalnej Grupy Działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych: w skali od 1 do 5 działania podejmowane na rzecz osób przed 30 rokiem życia na 3,2, działania na rzecz osób po 50 roku życia na 3,0.

Podczas wywiadu przedstawiciele LGD wskazywali na kwestię jednej z grup defaworyzowanych: *Nie wpisała się w konkursy grupa wychowanków placówek wychowawczych – nikt z tej grupy nie złożył wniosku do nas. Ta grupa była prawdopodobnie źle zdiagnozowana i nie sprawdziło się to. Grupa osób 50+ też - nikt w tym wieku nie przystąpił do konkursu w zakresie podejmowania działalności gospodarczej.*

Przedstawiciele LGD sygnalizowali także obawę o poziom zainteresowania przyszłymi konkursami w związku z planowanymi w przyszłym okresie programowania zmianami w zakresie przyznawania premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej: *- Premie 50/50 (50% dotacji i 50% wkładu własnego) wykluczą osoby bez kapitału, zwłaszcza młode.*

Innowacyjność

Wszystkie projekty realizowane w ramach LSR musiały spełnić kryterium innowacyjności. Była ona oceniana w odniesieniu do różnych kwestii: nowych produktów/usług, nowej formy lokalnej współpracy, nowej organizacji i zarządzania, nowego sposobu lub zasięgu promocji.

Kryterium innowacyjności było więc szeroko stosowane w działaniach LGD, co było zgodne z obowiązującymi w tym zakresie wytycznymi. Przedstawiciele

LGD deklarują, że spełnienie kryterium innowacyjności w większości przypadków nie sprawiało wnioskodawcom większych trudności:
- *Z innowacyjnością to jest tak, że w zasadzie każdy projekt jest innowacyjny (...). W zasadzie wszyscy składający dostawali od nas punkty za innowacyjność.* Wśród składanych pomysłów były rozwiązania nowatorskie, oryginalne, np. produkcja domów szkieletowych, przedszkole dla małych pieszków, produkcja świec z wosku pszczelego, stosowanie drona na potrzeby monitorowania dzikich wysypisk śmieci.

Projekty współpracy

W Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano również realizację dwóch projektów współpracy. Wskaźnik w tym zakresie został już osiągnięty, a w kolejnych latach zaplanowano realizację dwóch kolejnych projektów z partnerami lokalnymi i zagranicznymi.

W badanym okresie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Rozwoju” zrealizowała dwa projekty współpracy:

- „POWER - Przedsiębiorczość + Operatywność + Współpraca + Ekonomia = Rozwój” - projekt był zrealizowany w partnerskie krajowym z trzema Lokalnymi Grupami Działania: LGD LYSKOR, LGD Morawskie Wrota i LGD Płaskowyż Dobrej Ziemi w okresie od października 2017 r. do marca 2018r. Projekt miał na celu kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży m. in. poprzez udział w wyjazdach studyjnych do lokalnych przedsiębiorców, warsztaty edukacyjne z zakresu tworzenia biznesplanów oraz działania integracyjne dla partnerskich LGD. W działaniach projektu wzięło udział ponad 200 osób. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- „BOSA – Budujemy odporność społeczeństwa aktywnego” - projekt był realizowany we współpracy z dwoma lokalnymi grupami działania: Płaskowyż Dobrej Ziemi oraz LYSKOR. Projekt był realizowany w okresie

od maja do października 2021, a w jego ramach zrealizowano szereg spotkań i wydarzeń związanych z promocją zdrowego stylu życia. W projekcie ze strony LGD wzięło udział łącznie ok. 340 osób. W ramach projektu odbyły się spotkania ze specjalistami i instruktorami w dziedzinie dietetyki, kosmetologii, zielarstwa, suplementacji, drenażu limfatycznego, pilatesu, fitnessu, motoryki, odbyły się zajęcia nt. zdrowego kręgosłupa i z zakresu nordic walkingu. Na zakończenie odbył się dwudniowy wyjazd integracyjno - podsumowujący do Polanicy Zdroju. W wyjeździe wzięło udział 53 osoby. W programie był spływ rzeką Bardo oraz wejście do rezerwatu „Błędných skátek”.

W planach jest realizacja kolejnych projektów współpracy z udziałem partnerów ponadnarodowych. W 2022 r. rozpocznie się projekt „ITALIA – Integracja, turystyka a lokalne inicjatywy aktywizujące”, który będzie realizowany przy współpracy z LGD Lyskor oraz włoskim partnerem GAL Campidano. W ramach działań zaplanowano wizyty studyjne u partnerów projektu mające na celu wzajemne poznanie dziedzictwa kulturowego i historycznego. Głównym efektem projektu ma być wypracowanie wspólnego produktu (kulinarnego lub rękodzielniczego) i jego promocja w polskich i włoskich mediach.

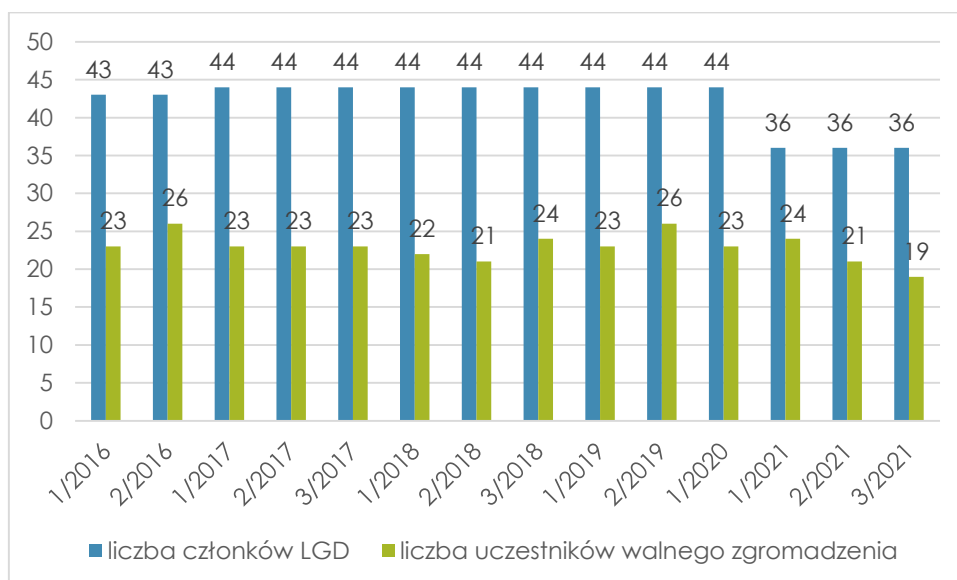
Planowane jest również podjęcie współpracy z partnerem z Finlandii w zakresie poznania dobrych praktyk związanych z gospodarką odpadami i Polonią zamieszkującą w Rumunii w okolicach miasta Cacica, również działającą w ramach rumuńskiego odpowiednika lokalnej grupy działania.

Zdaniem osób zarządzających LGD realizacja projektów współpracy jest możliwa tylko dzięki zewnętrznemu finansowaniu: *- To, że udało się to zrealizować to dzięki temu, że się od wielu lat znamy i współpracujemy, nie wiem czy zrobilibyśmy to z jakimś nieznanym LGD. To jest coś, czego byśmy nigdy bez tych środków nie zrobili – gminy nigdy by nie dały nam pieniędzy na to.*

Ocena funkcjonowania LGD

Zgodnie z zapisami statutu LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”, władzami stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada LGD oraz Komisja Rewizyjna.

Jak wskazuje statut, Walne Zebranie Członków powinno być zwoływane co najmniej raz w roku. W analizowanym okresie odbyło się 14 zebrań: w 2016 r. odbyło się ono dwukrotnie (2 czerwca, 8 września), w 2017 r. i w 2018 r. zostało zwołane po trzy razy (28 lutego, 29 maja i 19 października 2017 r. oraz 22 lutego, 26 czerwca i 26 listopada 2018 r.), w 2019 r. dwa razy: (24 czerwca i 16 grudnia), w 2020 r. odbyło się jedno spotkanie (30 czerwca), a w 2021 r. – trzy spotkania (15 lutego, 23 czerwca i 7 grudnia).

Wykres 16. Liczba członków Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Rozwoju” i obecność na walnych zgromadzeniach. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LDG

Na początku analizowanego okresu - w 2016 r. liczba członków LGD wynosiła 43 osoby, natomiast na koniec (w 2021 r.): 36 osób. W analizowanym okresie liczba członków LGD zmalała więc o 16%. W walnych zgromadzeniach uczestniczyło średnio po 55% aktualnych członków LGD. Walne Zgromadzenie m.in. zatwierdzało sprawozdania finansowe i merytoryczne z działalności stowarzyszenia, dokonywało zmian LSR, statutu oraz podejmowało inne decyzje dotyczące kluczowych sfer działalności stowarzyszenia.

Zarząd stowarzyszenia w analizowanym okresie liczył od pięciu do siedmiu członków (obecnie w jego skład wchodzi 5 osób). W latach 2016-2021 odbył 9 posiedzeń (2 w 2016 r., 2 w 2017 r., 2 w 2018 r., 1 w 2019 r., 2 w 2021 r.). Zebrania zarządu związane były m.in. z dokonywaniem zmian w związku z wdrażaniem LSR, przygotowaniem projektów do realizacji, kwestiami związanymi z naborami wniosków oraz pozostałymi zagadnieniami dotyczącymi bieżącej działalności stowarzyszenia. Średnia frekwencja na spotkaniach zarządu wynosiła 74%.

Komisja rewizyjna (licząca 5 członków) spotykała się raz w roku, prowadząc nadzór nad radą i zarządem stowarzyszenia w zakresie ich działalności, powziętych uchwał, umów, regulaminów i innych aktów oraz kontrolując bieżącą pracę stowarzyszenia.

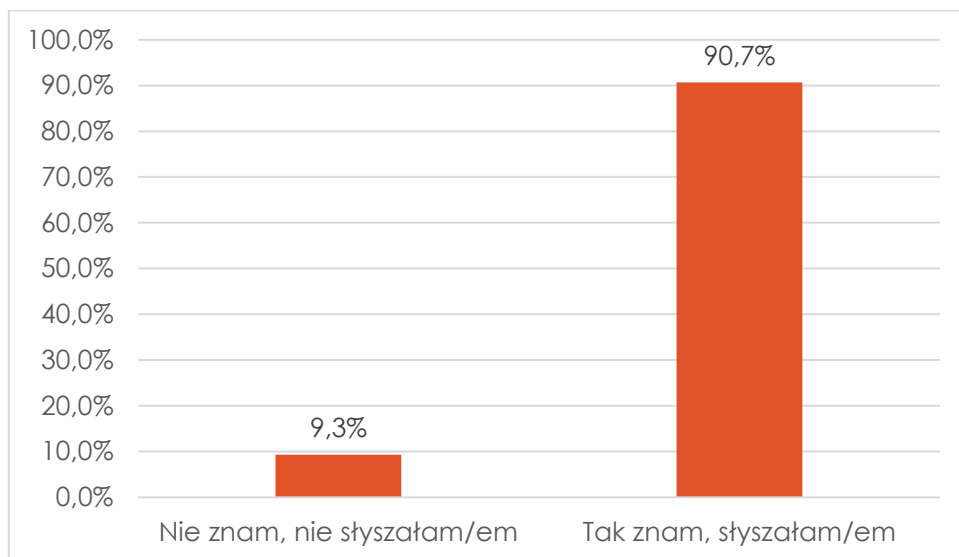
Rada LGD działa na podstawie Regulaminu Rady uchwalonego przez Walne Zebranie Członków. Rada składa się z 7 osób, reprezentujących sektor publiczny, społeczny oraz gospodarczy. Żadna z ww. grup nie posiada w niej więcej niż 49% praw głosu. W latach 2016-2021 Rada odbyła 23 posiedzenia (1 w 2016 r., 1 w 2017 r., 6 w 2018 r., 6 w 2019 r., 8 w 2020 r. i 1 w 2021 r.). Rada podejmowała uchwały m.in. w sprawie oceny i wyboru operacji do dofinansowania, rocznych i wieloletnich kierunków i programów działania stowarzyszenia, zatwierdzania projektów LSR na podstawie projektu opracowanego przez zarząd, opiniowała sprawozdania zarządu i komisji rewizyjnej.

Powyższe informacje pozwalają stwierdzić, że wszystkie organy stowarzyszenia działają zgodnie z kompetencjami określonymi dla każdego z nich w statucie oraz zapewniają sprawną i zgodną z prawem działalność organizacji.

Bieżącą działalność Lokalnej Grupy Działania realizuje biuro LGD. Działa ono na podstawie Regulaminu biura LGD, który określa jego strukturę organizacyjną, szczegółowy zakres kompetencji, praw i obowiązków pracowników biura. Zarząd LGD pracował i zatwierdził ponadto dokumenty:

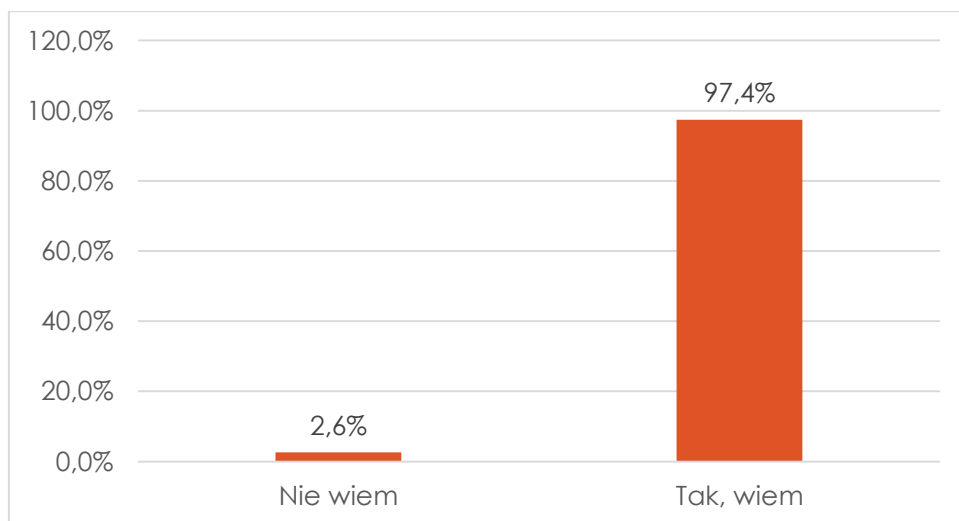
Regulamin naboru na wolne stanowiska pracy w biurze LGD oraz Opis stanowisk pracy w biurze LGD.

O ocenę skuteczności i efektywności działań biura LGD zapytani zostali w badaniu ankietowym mieszkańcy obszaru LSR. Ich odpowiedzi zobrazowano na poniższych wykresach.

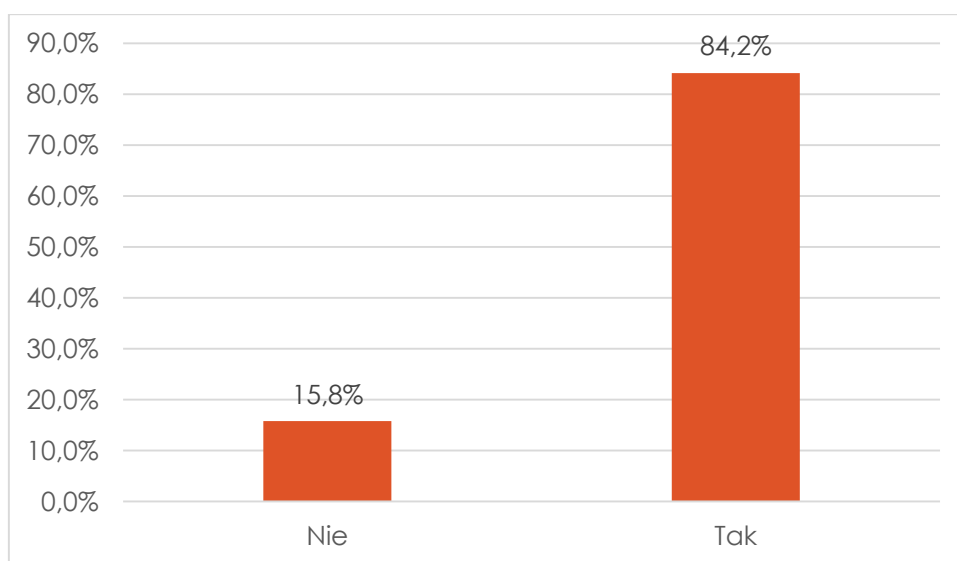
Wykres 17. Znajomość LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” przez mieszkańców. Źródło: badanie własne

Niemal wszyscy ankietowani mieszkańcy (90,7%) znają Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo dla Rozwoju”. Jedynie niecałe 9,3% z nich wskazało, że nie słyszało o LGD.

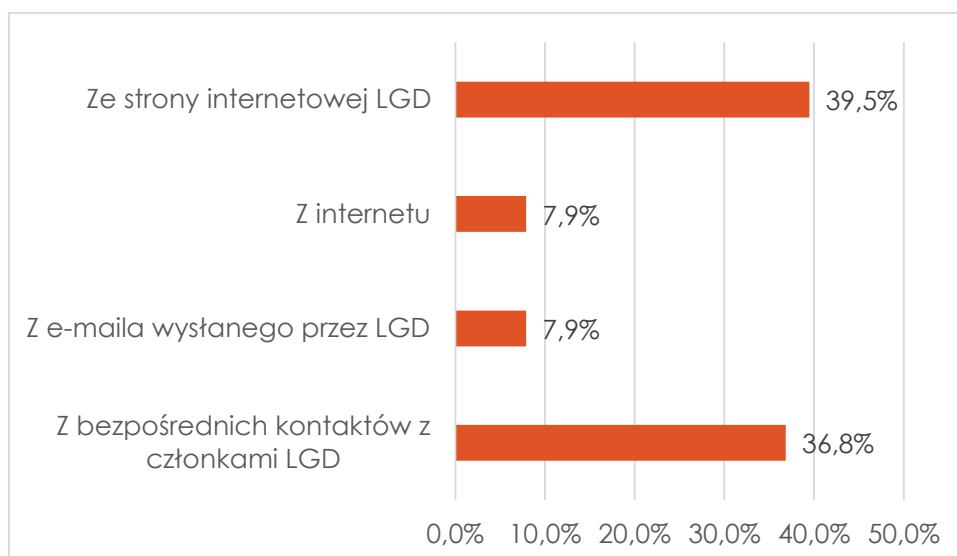
Wykres 18. Wiedza mieszkańców na temat działalności LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne

Prawie wszyscy ankietowani mieszkańcy (97,4%) zadeklarowali, że wiedzą, czym zajmuje się LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi pojawiały się: aktywizacja społeczności wiejskich, dystrybucja środków z PROW, udzielanie dotacji na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw oraz lokalnych inicjatyw, organizacja imprez/wydarzeń dla lokalnej społeczności.

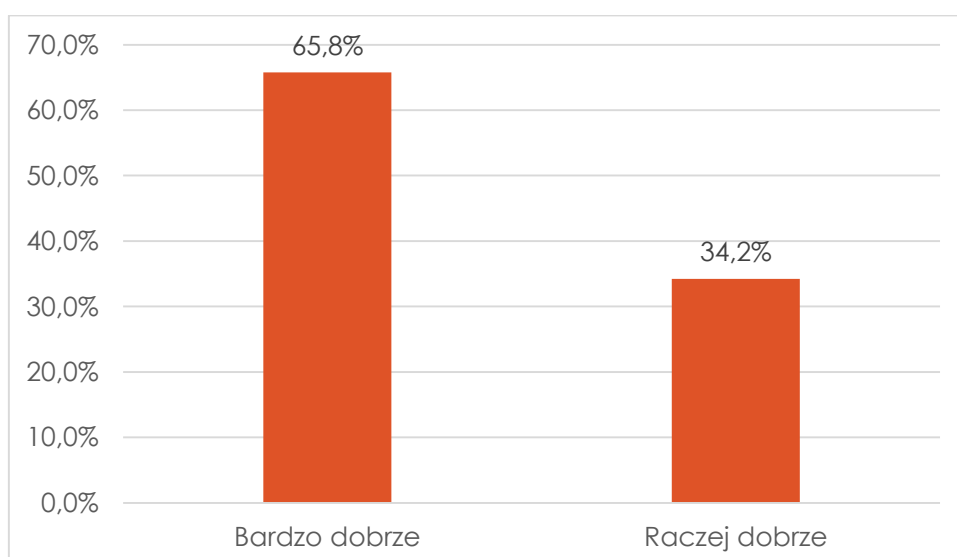
Wykres 19. Udział mieszkańców w wydarzeniach organizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne

Większość ankietowanych mieszkańców (84,2%) brała udział przynajmniej w jednym wydarzeniu organizowanym przez Lokalną Grupę Działania. Wśród najczęstszych przykładów działań w tym zakresie można wymienić: projekty współpracy, szkolenia (np. z podejmowania działalności gospodarczej), różnego rodzaju imprezy lokalne (np. procesja wielkanocna, stoły wielkanocne, 100-lecie OSP), wizyty studyjne, zajęcia sportowo-rekreacyjne (np. aerobik), dotyczące zdrowego stylu życia (np. spotkanie z zielarzem, dzień zdrowia).

Wykres 20. Źródła informacji o działaniach organizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne

Najczęściej wskazywanym przez respondentów źródłem wiedzy o działaniach realizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” jest Internet: strona internetowa LGD uzyskała 36,8% wskazań, a inne strony www czy media społecznościowe – 5,3%. Informacje pozyskiwane bezpośrednio od członków LGD uzyskały 31,6% wskazań, a od innych osób (tzw. „marketing szeptany”) – 15,8%. Mailing prowadzony przez LGD uzyskał 5,3% wskazań.

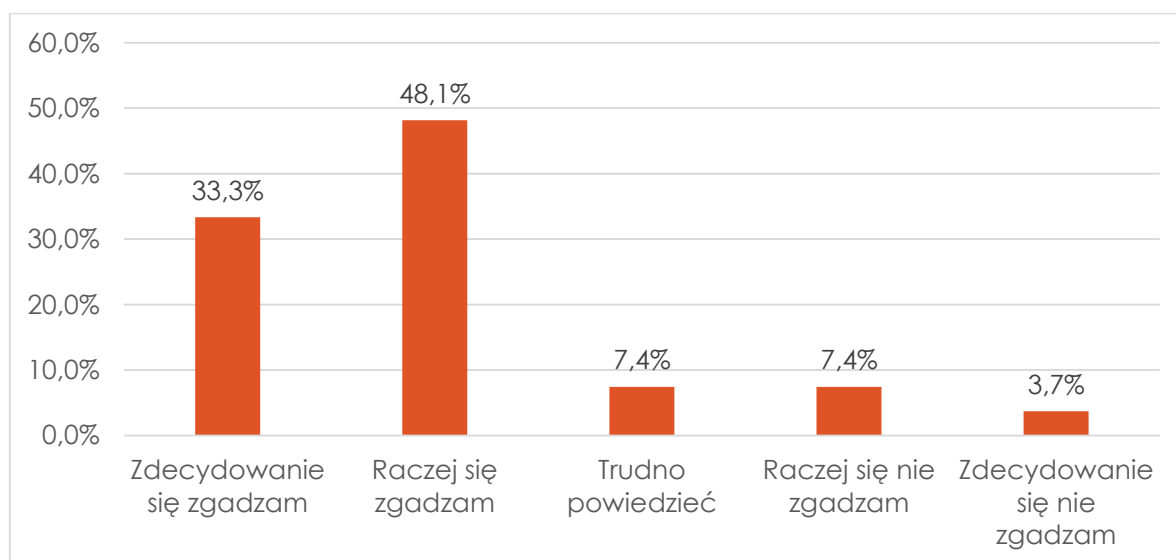
Wykres 21. Ocena działań prowadzonych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne

Działania informacyjno-promocyjne prowadzone przez LGD (informowanie o wydarzeniach dla mieszkańców, możliwościach pozyskiwania środków itp.) zostały ocenione przez ankietowanych mieszkańców bardzo dobrze (65,8%) lub raczej dobrze (34,2%).

Także organizowane przez LGD wydarzenia lokalne (takie jak szkolenia, imprezy integracyjne itp.) cieszą się uznaniem respondentów - bardzo dobrze ocenia je 60,5% ankietowanych, a dobrze – 39,5% z nich.

Dostępność biura LGD dla mieszkańców (godziny otwarcia, kontakty z pracownikami) bardzo dobrze ocenia 76,3% ankietowanych mieszkańców, a raczej dobrze – 23,7%.

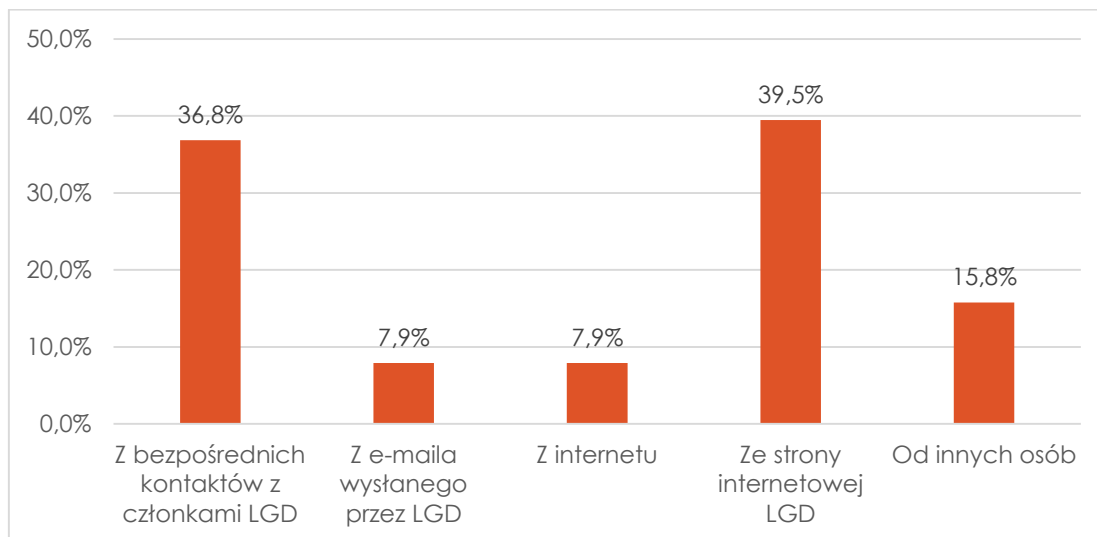
O ocenę działalności biura LGD zostali zapytani także jego beneficjenci. Ich wypowiedzi przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres 22. Podziałanie przez beneficjentów stwierdzenia: „Jestem poinformowany/a o działaniach LGD”. Źródło: badanie własne

Większość beneficjentów twierdzi, że jest poinformowana o działaniach prowadzonych przez LGD (48,1% odpowiedzi „raczej się zgadzam” i 33,3% - „zdecydowanie się zgadzam”). Co dziesiąty beneficjent wskazuje, że nie

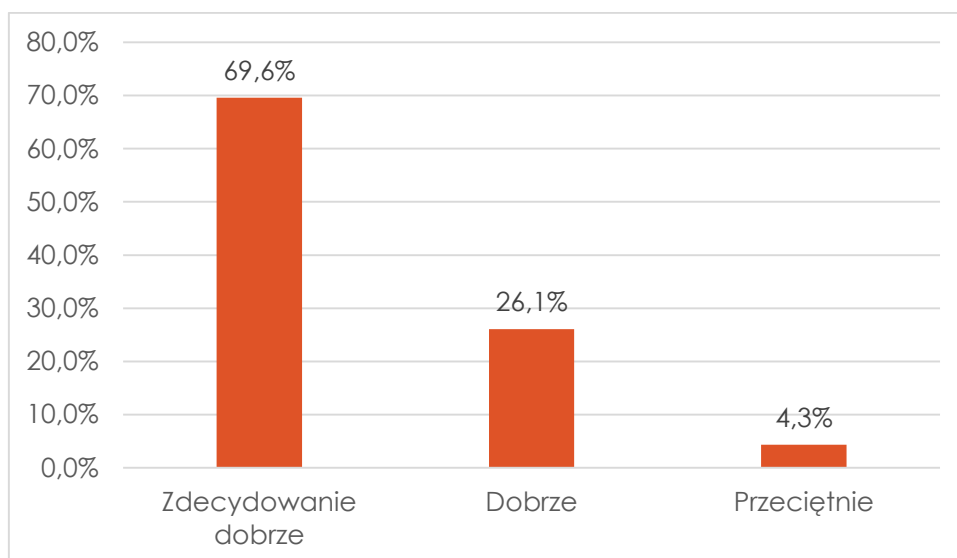
posiada takich informacji (11,1% odpowiedzi „raczej się nie zgadzam” i „zdecydowanie się nie zgadzam”).

Wykres 23. Źródła informacji o naborach wniosków w LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne

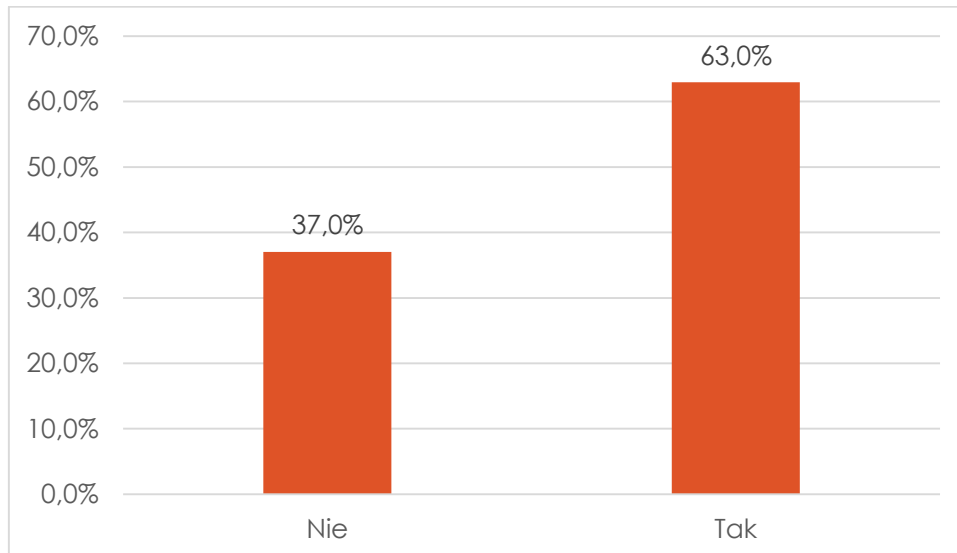
Większość ankietowanych beneficjentów wskazuje, że głównym źródłem informacji o naborach wniosków jest dla nich Internet: strona internetowa LGD (39,5% badanych) bądź inne strony internetowe czy media społecznościowe (7,9%). Duże znaczenie w przekazywaniu informacji o naborach miał tzw. marketing szeptany – informacje o naborach uzyskane od innych osób uzyskały 15,8% wskazań beneficjentów. Informacje uzyskane bezpośrednio od członków LGD uzyskały 37,0% wskazań.

Zdecydowana większość respondentów (85,2%) wskazała, że na etapie składania wniosku do LGD korzystała ze wsparcia ze strony pracowników LGD.

Wykres 24. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentom przez LGD na etapie składania wniosku. Źródło: badanie własne

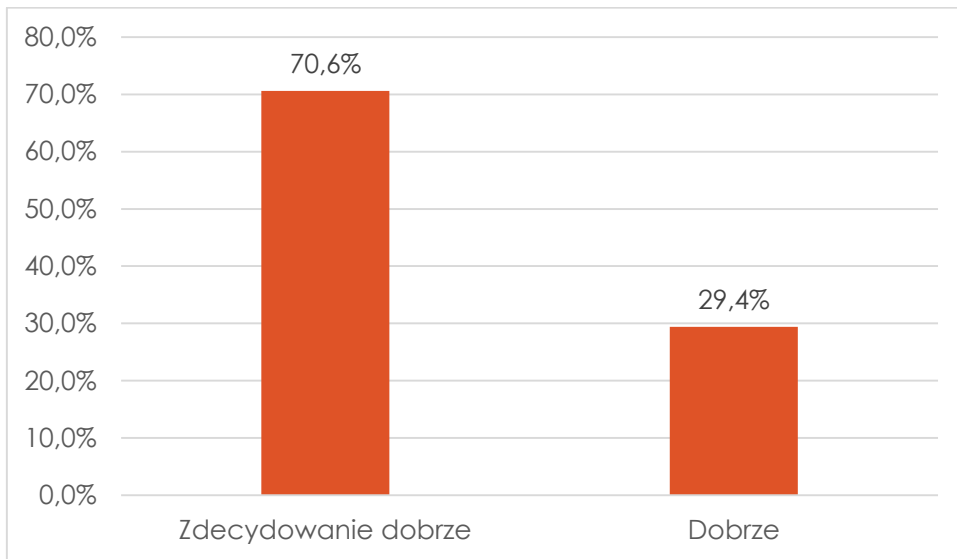
Niemal wszyscy beneficjenci, którzy skorzystali ze wsparcia pracowników LGD na etapie składania wniosku, ocenili je bardzo dobrze bądź dobrze (95,7%), a 4,3% oceniło je jako przeciętne.

Wykres 25. Korzystanie przez beneficjentów ze wsparcia LGD na etapie realizacji lub rozliczania projektu. Źródło: badanie własne

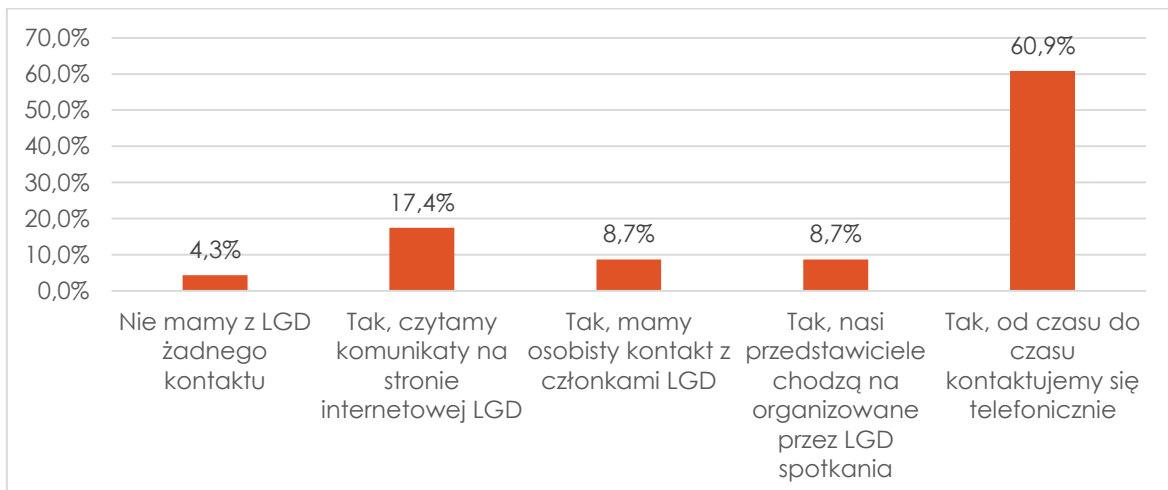
Korzystanie ze wsparcia LGD na etapie realizacji lub rozliczania projektu wskazało 63,0% respondentów. 52,9% korzystało ze wsparcia LGD na etapie realizacji projektu, a 17,6% - na etapie jego rozliczania. 29,4% ankietowanych

wskazało, że korzystało ze wsparcia zarówno w trakcie realizacji projektu, jak i na etapie jego sprawozdawania.

Wykres 26. Ocena wsparcia udzielonego przez LGD na etapie realizacji bądź rozliczania projektu. Źródło: badanie własne

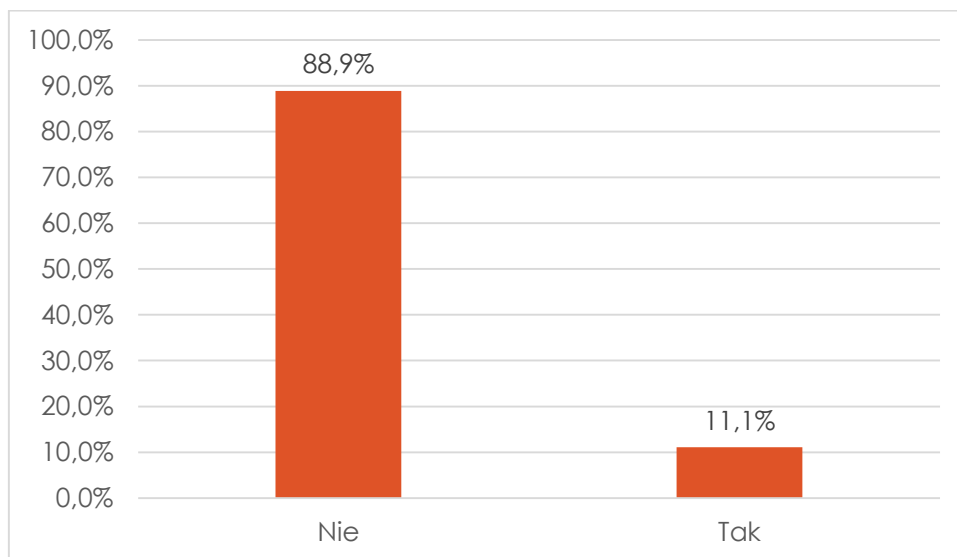
Beneficjenci wysoko ocenili jakość wsparcia otrzymanego na etapie realizacji lub rozliczania projektu. Zdecydowana większość oceniła otrzymane z LGD wsparcie bardzo dobrze (70,6% wskazań), a 29,4% - dobrze.

Wykres 27. Pozostawanie przez beneficjentów w kontakcie z LGD. Źródło: badanie własne

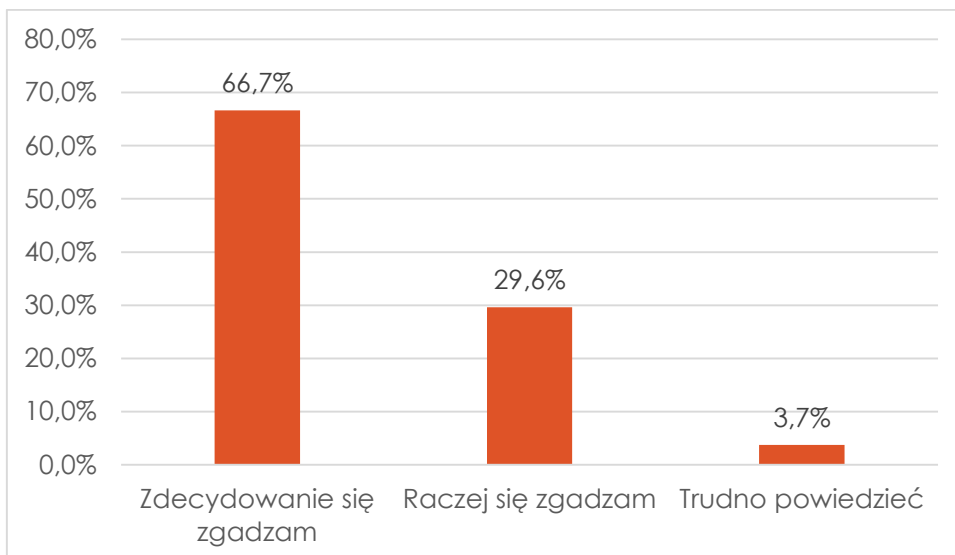
Większość respondentów wskazała, że pozostaje w kontakcie z LGD. 60,9% ankietowanych wskazało, że od czasu do czasu kontaktują się telefonicznie z LGD, 17,4% śledzi wiadomości pojawiające się na jego stronie internetowej.

8,7% respondentów ma osobisty kontakt z członkami LGD. Taka sama liczba zadeklarowała uczestnictwo w spotkaniach organizowanych przez LGD, a 4,3% beneficjentów wskazała, że nie ma z LGD żadnego kontaktu.

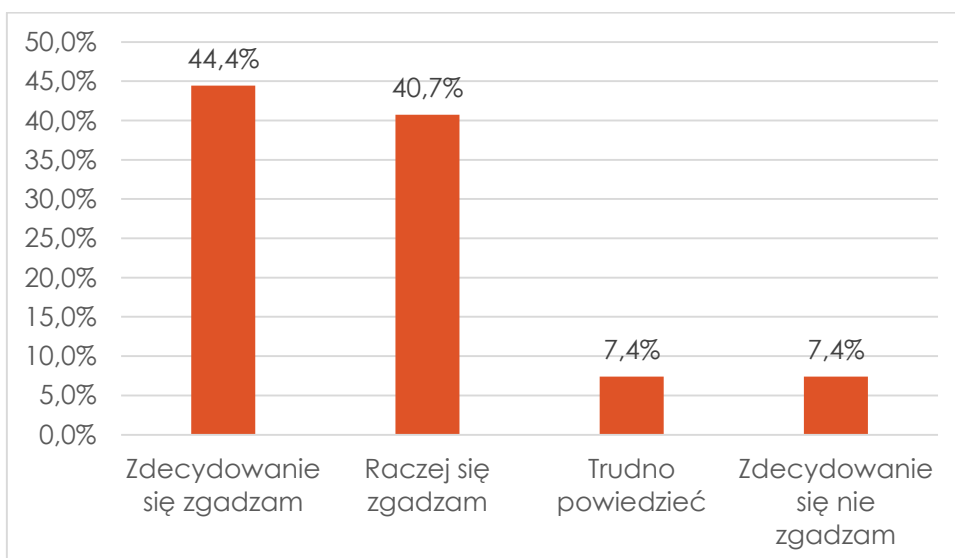
Wykres 28. Problemy wpływające negatywnie na przebieg bądź rezultaty projektu. Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość respondentów (88,9%) nie doświadczyła w problemów mających negatywny wpływ na realizację projektu. Co dziesiąty respondent (11,1%) wskazał, że takie problemy napotkał. W jednej trzeciej przypadków wskazywano, że były to problemy bezpośrednio związane z przedmiotem działalności, w jednej trzeciej - problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.), a pozostała część wskazań dotyczyła przedłużającego się procesu rozliczenia wniosku, niejasności i obszerności dokumentacji potrzebnej do rozliczenia.

Wykres 29. Opinia beneficjentów na temat szybkości reagowania pracowników biura LGD na pojawiające się problemy. Źródło: badanie własne

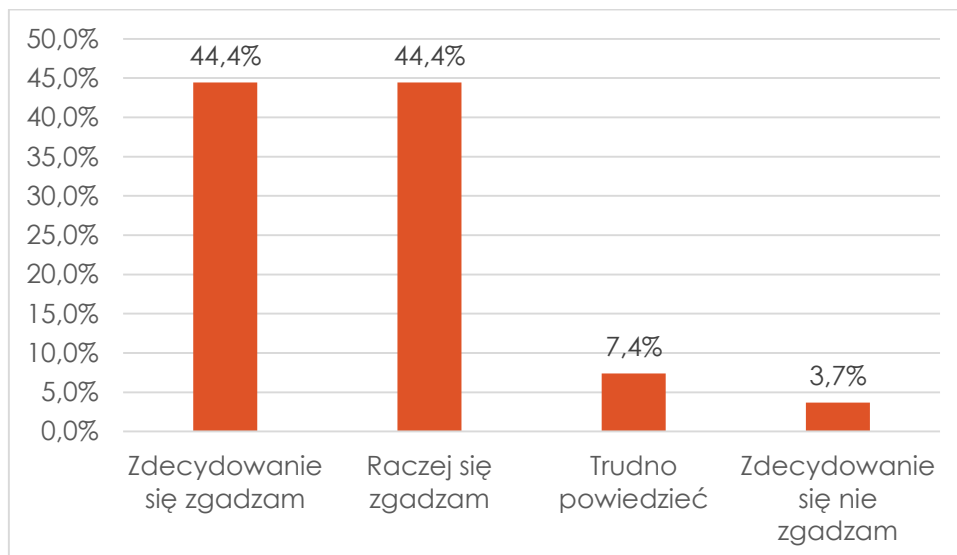
Zdecydowana większość ankietowanych zgodziła się ze stwierdzeniem, że pracownicy biura LGD w razie problemów szybko reagują i służą wsparciem (66,7% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam”, a 29,6% - „raczej się zgadzam”).

Wykres 30. Opinia beneficjentów na temat skuteczności działań informacyjno-promocyjnych prowadzonych przez LGD. Źródło: badanie własne

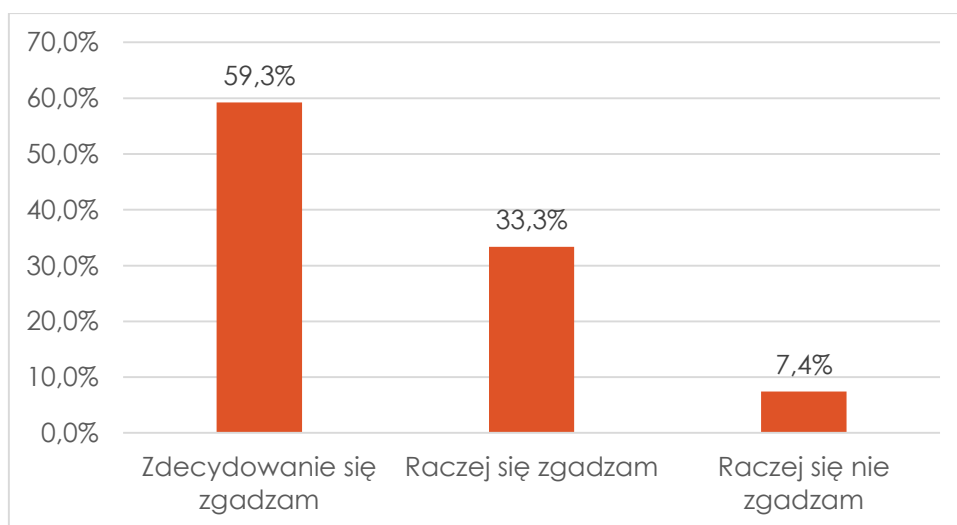
Także większość ankietowanych podzielała stwierdzenie, że działania informacyjno-promocyjne LGD - np. o możliwościach pozyskiwania środków,

zasadach realizacji i rozliczania projektów, są skuteczne i efektywne (44,4% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i 40,7% - „raczej się zgadzam”). Przeciwnego zdania było 7,4% respondentów, a taka sama ich liczba nie miała zdania w tej kwestii.

Wykres 31. Opinia beneficjentów na temat poziomu organizacji wydarzeń przez LGD. Źródło: badanie własne

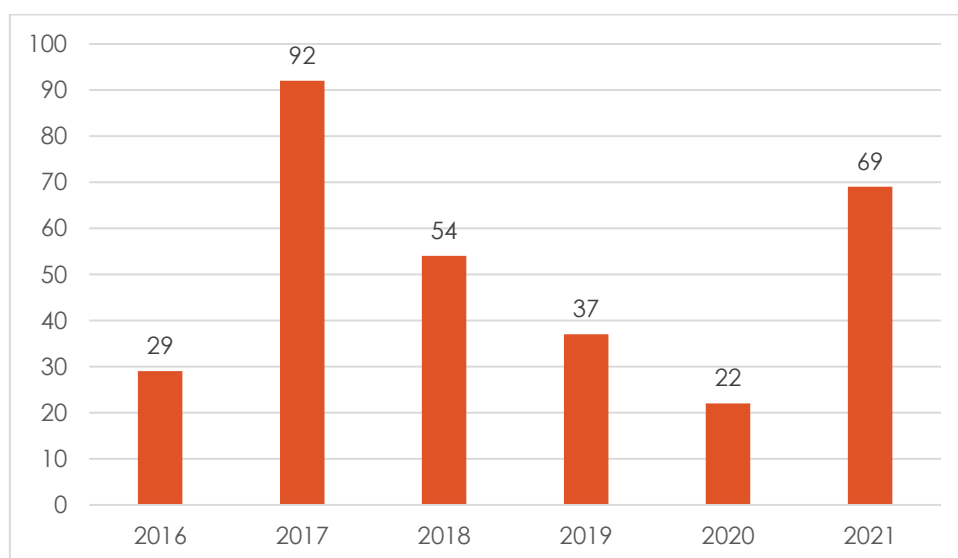
Większość ankietowanych beneficjentów zgadzała się również z opinią na temat wysokiego poziomu organizowanych dla beneficjentów LGD wydarzeń takich jak szkolenia itp. (44,4% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i 44,4% - „raczej się zgadzam”). Przeciwnego zdania było 3,7% respondentów, a 7,4% nie miało zdania w tej kwestii.

Wykres 32. Opinia beneficjentów na temat dostępności biura LGD. Źródło: badanie własne

Dostępność biura LGD (pod względem godzin otwarcia biura, możliwości kontaktu z pracownikami itp.) również uzyskała aprobatę ankietowanych beneficjentów LGD: 59,3% z nich zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem „Biuro LGD jest dostępne dla beneficjentów (pod względem godzin otwarcia biura, możliwości kontaktu z pracownikami itp.)”, a 33,3% - raczej się zgadza. Przeciwnego zdania było 7,4% respondentów.

Pracownicy biura LGD świadczą doradztwo w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020. Tematyka doradztwa obejmuje przede wszystkim: wypełnianie wniosków o przyznanie pomocy, kwalifikowalność beneficjentów, kwalifikowalność działań, wydatków, sporządzanie biznesplanu itp. Dla sprawniejszej organizacji czasu pracy biura i jego pracowników, efektywności doradztwa i zadowolenia klientów preferowane jest wcześniejsze umawianie się na spotkania doradcze. Usługi są ewidencjonowane w formie list prowadzonego doradztwa. Listy zawierają w szczególności: nazwę podmiotu, typ doradztwa, zakres doradztwa, czas trwania doradztwa, podpis osoby, której udzielono doradztwa (tylko w wypadku doradztwa osobistego) oraz imię i nazwisko doradcy.

Wykres 33. Ilość udzielonego doradztwa. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

Przez cały badany okres pracownicy LGD świadczyli doradztwo. Najwięcej usług doradczych zrealizowano w 2017 r. (92 usługi), nieco mniej w 2021 r. – 69 usług doradczych. W roku 2018 były to 54 usługi, a w 2019 r. - 37. W pandemicznym roku 2020 zrealizowano najmniej, bo 22 usługi doradcze. O efektywności doradztwa świadczy fakt, że wszyscy Wnioskodawcy, którzy aplikowali do naborów ogłaszanych przez LGD korzystali z doradztwa, a 35 Wnioskodawców podpisało umowy na realizację projektu (stan na koniec 2021 r.).

Tabela 17. Funkcjonowanie biura i aktywizacja Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”

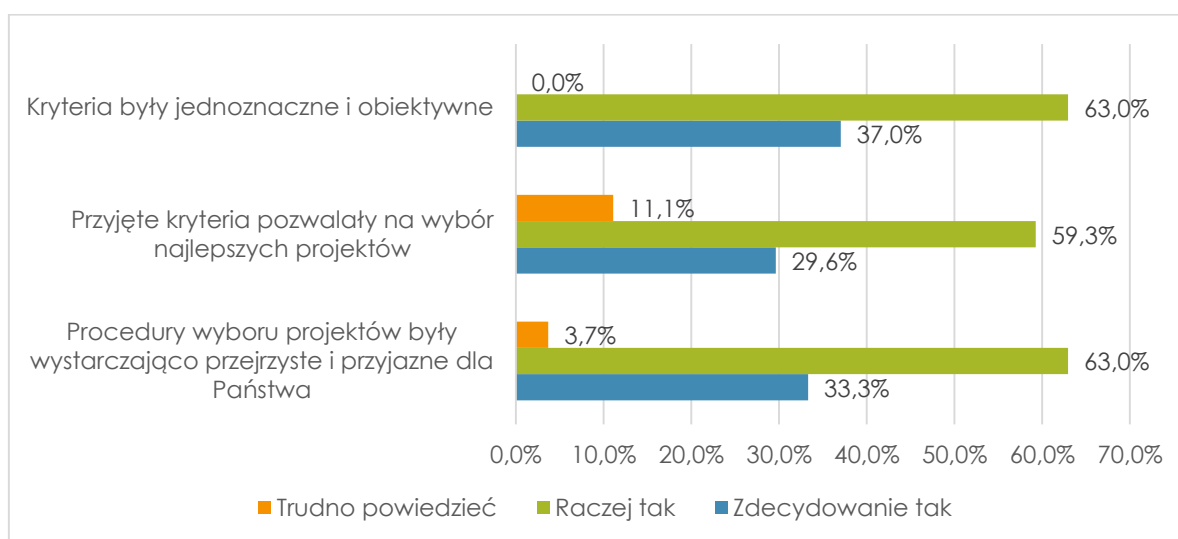
Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Stan docelowy	Realizacja 31.12.2021	% realizacji
Wskaźnik produktu	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoba	120	347	289,2%
	Liczba odwiedzin strony internetowej	sztuka	10 000	11948	119,5%
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	sztuka	20	2	10%
Wskaźnik rezultatu	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR udzielonego w biurze LGD	osoba	50	45	90%

W badanym okresie wskaźniki dotyczące kwestii związanych z funkcjonowaniem biura zostały w dużej mierze osiągnięte: wskaźnik dot. ilości świadczonego doradztwa został osiągnięty w niemal 300%, w wskaźnik dot. odwiedzin na stronie internetowej również przekroczył wymagany poziom (120%). W okresie do 31.12.2021 r. udało się zrealizować tylko 2 dni szkoleniowe dla pracowników i członków organów LGD (z planowanych dwudziestu), jednak LGD ma jeszcze sporo czasu na osiągnięcie tego wskaźnika (do końca 2024 r.). Wskaźnik rezultatu w postaci liczby podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu doradztwa został już osiągnięty w 90%.

Ocena procesu wdrażania

Ocena procesu wdrażania odnosiła się do kilku aspektów, m.in. zgodności finansowej i rzeczowej realizacji LSR z planem, przejrzystości procedur wyboru, stosowanych kryteriów oceny, stosowanego systemu wskaźników.

Jak wykazano we wcześniejszych częściach raportu, Lokalna Strategia Rozwoju realizowana jest w wymiarze finansowym i rzeczowym zgodnie z planem. Świadczy o tym stopień osiągnięcia poszczególnych wskaźników oraz postęp finansowy. Przejrzystość procedur oraz kryteria wyboru oceniano w oparciu o badanie wśród beneficjentów oraz przedstawicieli władz LGD.

Wykres 34. Ocena procedur wyboru projektów przez beneficjentów LGD. Źródło: badanie własne

Respondenci wskazali, że ich zdaniem procedury wyboru projektów przyjęte w LGD były wystarczająco przejrzyste i przyjazne. 33,3% wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”, a 63,0% - „raczej tak”. Zdaniem respondentów, przyjęte kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (29,6% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 59,3% odpowiedzi „raczej tak”). Większość beneficjentów oceniła ustalone kryteria jako jednoznaczne i obiektywne (37,0% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 63,0% „raczej tak”). Beneficjenci nie mieli konkretnych propozycji dotyczących zmian w aktualnych kryteriach wyboru projektów. Wśród ich wypowiedzi pojawiały się kwestie dotyczące promowania konkursów (propozycja utworzenia newslettera, zorganizowania

kampanii informacyjnej o możliwościach pozyskiwania środków), kwestie dotyczące wsparcia beneficjentów na etapie aplikowania o środki (załącznik w postaci prostego streszczenia, większa pomoc w przygotowywaniu biznesplanu, dostęp do szkoleń z zakresu pisania biznesplanu). Pojawiła się także opinia dotycząca skrócenia czasu rozstrzygania konkursów oraz prośba o możliwość zwiększenia kwoty dotacji.

Władze LGD prowadziły wewnętrzną ewaluację prowadzonych działań, m.in. w formie cyklicznych warsztatów refleksyjnych. Ostatnie tego rodzaju warsztaty odbyły się 23 lutego 2022 r., uczestniczyli w nich przedstawiciele zarządu i rady LGD. W trakcie spotkania sformułowano następujące wnioski:

- Realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiega zgodnie z planem i można uznać ją za zadawalającą;
- Jakość składanych do biura LGD wniosków i przyjęte kryteria wyboru są adekwatne do kwalifikowalności beneficjentów, działań oraz wydatków pojawiających się w składanych projektach i pozwalają osiągnąć zamierzone cele oraz realizować wskaźniki określone w LSR;
- Zastosowane kryteria wyboru są adekwatne do działań i wydatków w składanych projektach. Pozwalają na wybór wniosków przyczyniających się do realizacji potrzeb społeczności obszaru LGD. Jednocześnie umożliwiają wybór najlepszych wniosków, zawierających nowatorskie pomysły, odrzucenie wniosków słabych i przeciętnych, co jest niezbędne w związku z wysokim zainteresowaniem aplikowaniem o środki (przeznaczone na rozwój przedsiębiorczości) znacznie przewyższającym posiadaną alokację;
- Przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkich potrzebnych informacji niezbędnych do określenia skuteczności interwencyjnej strategii.

Podczas wywiadu, przedstawiciele biura LGD zwracali jednak uwagę na to, że zasady programu PROW mogą być skomplikowane dla potencjalnych beneficjentów: - *Konieczna jest pełna dokumentacja, rachunek zysków i strat,*

bilans. Jest to trudne. Dużo beneficjentów szuka pomocy zewnętrznej. Staramy się pomagać, mamy indywidualne konsultacje z pisania biznesplanów. Ale zdarzają się osoby, które mają pretensje o to, że miało to być łatwe, a takie nie jest. (...) Marzyłabym o uproszczeniu tych rozporządzeń, procedur, dokumentów – jeśli przychodzi do nas osoba „z ulicy” i nie miała wcześniej z tego rodzaju dokumentami styczności, to nie jest w stanie przygotować wniosku sama. W powiatowych urzędach pracy są łatwiejsze formularze, tam bezrobotni są w stanie sami ogarnąć biznesplany, a u nas nie.

Przedstawiciele LGD zgłaszali również kwestię zasad podziału środków pomiędzy poszczególnych operatorów: Na pewno zmieniałabym ilość środków przyznawanych LGD, obecnie są one uzależnione od ilości mieszkańców, ale to nie jest naszym zdaniem sprawiedliwe, bo na mniej zaludnionych obszarach też występuje dużo problemów. (...) Obecnie są niewystarczające środki na funkcjonowanie LGD - mieliśmy tylko dwa etaty przy ogromnej ilości pracy. Problemy są z ogarnięciem biura – mamy mało środków na pomoc techniczną. Przydałyby się trzy lub cztery osoby, a nie dwie.

Wartość dodana podejścia LEADER

Wartością dodaną realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju było m.in. zrealizowanie polsko-czeskiego projektu dotyczącego tematyki powstawania szlaku wież i punktów widokowych na terenie Euroregionu Glacensis. Projekt został zrealizowany w 2017 roku, wzięto w nim udział 20 uczestników z Polski i 20 uczestników z Czech. W ramach projektu zorganizowano dwie wizyty studyjne: jedną na terenie Euroregionu Glacensis, a drugą do Bielska-Białej. Podczas wizyt poruszano tematy dotyczące doświadczeń w podnoszeniu atrakcyjności regionu poprzez stworzenie innowacyjnych produktów turystycznych. Realizacja projektu stała się załącznikiem do kontynuacji działań i w szlaku włączania kolejnych obiektów położonych na terenie LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” do szlaku wież i platform widokowych Silesianka (Euroregion Silesia).

Rozszerzenie obszaru LGD i realizacja strategii pozwoliła też na zacieśnienie kontaktów między gminami partnerskimi. Włodarze i mieszkańcy poszczególnych miejscowości mieli okazję lepiej się poznać dzięki udziałowi w wizytach studyjnych, wyjazdach i innych spotkaniach.

Realizacja obecnej strategii pozwoliła też na zwiększenie rozpoznawalności LGD: *- Jesteśmy mało rozpoznawalnym LGD i przez to, że nasi beneficjenci realizowali projekty, przekazywali poprzez nie informacje o naszym LGD innym mieszkańcom – poprzez to zwiększyła się rozpoznawalność naszego LGD, bo po zakończeniu poprzedniego okresu programowania chyba oprócz gmin nikt o nas nie wiedział.* [wywiad z kierownikiem biura LGD].

Odpowiedź na pytania badawcze

Wyniki ewaluacji w odniesieniu do przyjętych pytań badawczych przedstawiono w podziale na obszary, wyodrębnione w tabeli nr 1, przedstawionej we wcześniejszej części raportu.

Ocena wpływu na główny cel LSR

Przyjęte w Strategii wskaźniki oddziaływania będą podlegały monitoringowi po zakończeniu okresu objętego raportem. W związku z czym wnioskowanie o wpływie podejmowanych działań na ogólny cel LSR może się odbywać pośrednio – na podstawie wskaźników rezultatu i produktu (omówione poniżej).

Ocena wpływu na kapitał społeczny

W wyniku realizacji LSR zrealizowano 5 wydarzeń na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego oraz rozwoju organizacji społecznych oraz 13 wydarzeń/impres lokalnych na rzecz kultywowania lokalnych tradycji i obrzędów. Przeprowadzono 2 szkolenia z zakresu nabywania umiejętności aktywnego funkcjonowania w wirtualnym świecie i korzystania z elektronicznych zasobów oraz 3 szkolenia dotyczące poszanowania środowiska naturalnego i wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Ogłoszono 2 konkursy grantowe, w ramach których zrealizowano łącznie 15 projektów (wdrażanych przez 7 NGO i 1 osobę fizyczną - mieszkańca obszaru LSR). Zdecydowana większość ankietowanych beneficjentów LGD (96,3%) wyraża opinię, że poprzez realizację LSR mieszkańcy mogą mieć realny wpływ na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu.

Z przeprowadzonego badania wynika, że dla rozwoju kapitału społecznego w przyszłości istotne jest wzmocnienie działań nakierowanych na aktywizację społeczną mieszkańców obszaru LGD (np. poprzez prowadzenie działań w zakresie animacji społecznej). Warto położyć nacisk zwłaszcza na działania ukierunkowane na zaktywizowanie osób młodych - tak aby zapewnić ciągłość

działania istniejących organizacji pozarządowych i inicjatyw nieformalnych podejmujących działania na rzecz lokalnych społeczności, jak również inicjować powstawanie nowych organizacji i grup.

Potrzebne wydają się także działania ukierunkowane na rozwój współpracy i partnerstwa pomiędzy lokalnymi liderami, aby wzmocnić wspólne, uzupełniające się oddziaływanie reprezentowanych przez nich instytucji i organizacji na lokalną społeczność, zamiast podejmowanych indywidualnie działań, które mają mniejsze oddziaływanie oraz mogą być względem siebie konkurencyjne.

Warto kontynuować także działania wspierające organizacje pozarządowe w podejmowaniu i realizacji działań zaplanowanych w Strategii (np. poprzez umożliwienie realizacji projektów grantowych na zasadach zaliczek a nie refundacji kosztów), upowszechniać wiedzę o dobrych praktykach funkcjonujących w innych miejscach, aby móc przenieść pozytywne, niestosowane wcześniej rozwiązania na obszar LGD.

Przedsiębiorczość

Realizacja Strategii w bezpośredni sposób przekłada się na rozwój przedsiębiorczości na terenie działania LGD – w wyniku dotychczasowych działań zrealizowano i rozliczono 6 operacji polegających na utworzeniu miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach oraz 16 operacji polegających na uruchomieniu nowego przedsiębiorstwa. Oferowane przez LGD wsparcie z zakresu rozwoju przedsiębiorczości cieszyło się zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów. Przedstawiciele LGD zwracają jednak uwagę na konieczność dostosowania oferty do sytuacji na rynku – zwłaszcza w zakresie potrzeby zwiększenia wartości dofinansowania tak, aby było ono atrakcyjne dla potencjalnych wnioskodawców.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W obszarze turystyki i dziedzictwa kulturowego zrealizowano kilkanaście projektów dotyczących modernizacji obiektów i przestrzeni oraz przystosowania obiektów i przestrzeni do pełnienia funkcji kulturalnych i edukacyjnych. Biorąc pod uwagę specyfikę obszaru LSR, zasadna jest dalsza kontynuacja działań związanych z ww. obszarem, ukierunkowanych przede wszystkim na rozwój turystyki jednodniowej.

Grupy defaworyzowane

W ramach LSR zdefiniowano trzy grupy defaworyzowane (podopieczni/wychowankowie placówek opiekuńczo-terapeutycznych zapewniających instytucjonalną pieczę zastępczą, osoby w wieku do 30 roku życia oraz osoby powyżej 50 roku życia). W wyniku realizacji Strategii dla 7 osób wywodzących się z ww. grup (osób 50+) utworzono miejsca pracy w istniejących przedsiębiorstwach, które uzyskały dotację na rozwój działalności gospodarczej, poprawiając tym samym ich sytuację zawodową oraz zmniejszając zagrożenie ubóstwem lub/i wykluczeniem społecznym.

Warte kontynuacji są działania premiujące zatrudnianie oraz integrację społeczną osób z ww. grup (np. za pomocą kryteriów premiujących w kartach ocen – warto jednakże wprowadzić je dla wszystkich zdefiniowanych grup defaworyzowanych).

W przypadku wychowanków placówek zapewniających instytucjonalną pieczę zastępczą nie osiągnięto wskaźników zatrudnieniowych – wydaje się, że potrzebne byłyby dodatkowe działania wspierające w zatrudnianiu ich w lokalnych firmach. W przypadku osób w wieku 50+ - działania wspierające ich w podejmowaniu indywidualnej działalności gospodarczej.

Ze względu na aktualną sytuację społeczno-gospodarczą, jak również prognozy demograficzne oraz gospodarcze, grupy defaworyzowane w dalszym ciągu będą wymagały kierowanego do nich wsparcia. Z przeprowadzonego badania wynika także, że w skali lokalnej dostrzega się

silną potrzebę prowadzenia działań na rzecz osób młodych w celu przeciwdziałania ich odpływowi do większych miast (np. poprzez umożliwienie im korzystania z premii na założenie działalności gospodarczej z jak najniższym wkładem własnym).

Innowacyjność

Projekty realizowane przez beneficjentów LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” spełniały kryterium innowacyjności. Nowatorstwo przedsięwzięć przejawiało się najczęściej w rodzaju podejmowanych działań.

Projekty współpracy

Realizacja projektów współpracy pozwoliła na zacieśnienie więzi i realizację wspólnych działań z mieszkańcami sąsiednich LGD. Wszystkie wymagane rezultaty projektów współpracy zostały osiągnięte. W planach jest realizacja kolejnych działań we współpracy z polskimi i zagranicznymi LGD.

Ocena funkcjonowania LGD

W walnych zgromadzeniach uczestniczyło średnio po 55% aktualnych członków LGD. Zarząd stowarzyszenia odbył w ww. okresie średnio po 2 posiedzenia rocznie (ogółem 9 spotkań). Komisja rewizyjna spotykała się raz w roku, weryfikując prawidłowość działalności organizacji. Rada LGD odbyła 23 posiedzenia, podejmując uchwały m.in. w sprawie oceny i wyboru operacji do dofinansowania. Powyższe informacje pozwalają stwierdzić, że wszystkie organy stowarzyszenia działają zgodnie z kompetencjami określonymi dla każdego z nich w statucie, zapewniając sprawną i zgodną z prawem działalność organizacji.

W analizowanym okresie liczba członków LGD zmalała o 16%. Wydaje się, że zasadne byłoby zatem podejmowanie działań upowszechniających wiedzę o LGD wśród osób nie korzystających dotychczas z jej wsparcia,

zachęcających jednocześnie przedstawicieli lokalnej społeczności do włączania się w jej działalność.

Praca biura LGD opiera się na sprawnym zespole, który z powodzeniem realizował działania zaplanowane do realizacji w obecnej strategii. Pracownicy na bieżąco korzystają ze szkoleń i innych form wsparcia, co pozwala im na prowadzenie skutecznych i efektywnych działań kierowanych do mieszkańców obszaru.

Z przeprowadzonego badania wynika, że działania informacyjno-promocyjne prowadzone przez LGD są skuteczne i efektywne. Ankietowani mieszkańcy w większości znali LGD oraz prawidłowo wskazali zakres podejmowanych przez nią działań. Organizowane przez LGD wydarzenia lokalne (takie jak szkolenia, imprezy integracyjne itp.) cieszą się uznaniem respondentów. Dostępność pracowników biura oraz szybkość reakcji na ew. pojawiające się problemy/trudności także uzyskały aprobatę badanych. Beneficjenci chętnie korzystali ze wsparcia doradczego świadczonego przez pracowników biura i wysoko oceniali jakość otrzymanego wsparcia.

Ocena procesu wdrażania

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju pod względem rzeczowym i finansowym odbywa się zgodnie z założeniami. Przyjęty system wskaźników pozwala na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i osiągniętych rezultatach. Stosowane procedury naboru, wyboru i realizacji projektów oceniane są przez beneficjentów w większości jako przejrzyste, jakkolwiek w badaniu wykazano potrzebę ich uproszczenia. Przyjęte kryteria wyboru uznano za obiektywne, pozwalające na wybór najlepszych projektów.

Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność prowadzona przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” wpływa na sieciowanie lokalnych aktorów, budowanie relacji i powiązań pomiędzy nimi.

LGD ma w tym zakresie duży potencjał jako podmiot ciągle zwiększający swoją rozpoznawalność, mający zasoby do realizacji przedsięwzięć o różnej skali. Prowadzone inwestycje są spójne, komplementarne względem siebie i celów LSR.

Podsumowanie zawierające wnioski i rekomendacje

Przeprowadzona ewaluacja działań realizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” w okresie 2016-2021, ukierunkowanych na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju, pozwala wysnuć pozytywne wnioski.

Podjęmowane przez LGD działania w bezpośredni sposób przekładają się na rozwój kapitału społecznego – wspierane są zarówno organizacje społeczne, jak i inicjatywy angażujące szeroką społeczność. Podjęmowane działania cieszą się sporym zainteresowaniem ze strony mieszkańców. LGD z kolei podejmuje starania, aby oddziaływanie wsparcia było jak najszersze (obejmowało możliwie zróżnicowane i szerokie grupy odbiorców).

Działania LGD przekładają się także na rozwój postaw przedsiębiorczych mieszkańców. Świadczy o tym gotowość do podejmowania działań mających na celu podejmowanie nowej działalności gospodarczej oraz rozwijanie już istniejących firm. Wysoko w tym zakresie ocenić należy zaangażowanie przedstawicieli LGD, oferujących skuteczne wsparcie dla potencjalnych wnioskodawców i realizatorów operacji. Działania w tym obszarze w bezpośredni sposób przekładają się na poprawę sytuacji osób z grup defaworyzowanych. Skuteczność wsparcia LGD pojawiała się przede wszystkim w odniesieniu do osób do 30 i powyżej 50 roku życia.

LGD prowadzi także skuteczne działania w obszarze rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego – odbywa się to poprzez modernizację obiektów i przestrzeni, a także przystosowanie przestrzeni do tego, aby wypełniały funkcje kulturalne i edukacyjne.

Przedsięwzięcia realizowane przy wsparciu LGD miały charakter innowacyjny. Nowatorstwo pomysłów przejawiało się najczęściej w rodzaju podejmowanych działań.

Skuteczność działania LGD jest pochodną sprawnego funkcjonowania biura i procesu wdrażania, a także współpracy realizowanej przez Stowarzyszenie w ramach projektów współpracy.

W oparciu o wnioski z przeprowadzonego badania można stwierdzić, że konieczne jest kontynuowanie działań prowadzonych przez LGD.

Spis wykresów

Wykres 1. Podzielanie przez mieszkańców opinii: „Moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”. Źródło: badanie własne	17
Wykres 2. Ocena stopnia zadowolenia mieszkańców z warunków życia w swojej gminie. Źródło: badanie własne.....	18
Wykres 3. Podzielanie przez mieszkańców opinii: „W ostatnich latach warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”. Źródło: badanie własne	18
Wykres 4. Ocena własnej gminy pod względem zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów. Źródło: badanie własne.....	19
Wykres 5. Ocena własnej gminy pod względem tożsamości mieszkańców z regionem. Źródło: badanie własne	19
Wykres 6. Udział mieszkańców w różnych formach aktywności społecznej w ciągu ostatniego roku. Źródło: badanie własne	20
Wykres 7. Podzielanie przez beneficjentów LGD stwierdzenia: „Poprzez LSR mieszkańcy mogą mieć realny wpływ na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu”. Źródło: badanie własne	21
Wykres 8. Ocena własnej gminy pod względem możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Źródło: badanie własne	27
Wykres 9. Ocena własnej gminy pod względem sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy. Źródło: badanie własne	28
Wykres 10. Opinie mieszkańców na temat sytuacji w ich gminach. Źródło: badanie własne	29
Wykres 11. Podzielanie przez beneficjentów opinii: „Dzięki LGD mieszkańcy są bardziej skłonni do podejmowania działań przedsiębiorczych”. Źródło: badanie własne	30
Wykres 12. Ocena atrakcyjności turystycznej gminy. Źródło: badanie własne	34
Wykres 13. Ocena gminy pod względem promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki. Źródło: badanie własne.....	35
Wykres 14. Wpływ działalności LGD na rozpoznawalność gminy. Źródło: badanie własne	35

Wykres 15. Ocena własnej gminy pod względem: działań na rzecz osób przed 30 rokiem życia oraz działań na rzecz osób po 50 roku życia. Źródło: badanie własne.....	39
Wykres 16. Liczba członków Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Rozwoju” i obecność na walnych zgromadzeniach. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LDG	43
Wykres 17. Znajomość LGD „Partnerstwo dla Rozwoju” przez mieszkańców. Źródło: badanie własne	45
Wykres 18. Wiedza mieszkańców na temat działalności LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne	45
Wykres 19. Udział mieszkańców w wydarzeniach organizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne	46
Wykres 20. Źródła informacji o działaniach organizowanych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne	47
Wykres 21. Ocena działań prowadzonych przez LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne	47
Wykres 22. Podzielanie przez beneficjentów stwierdzenia: „Jestem poinformowany/a o działaniach LGD”. Źródło: badanie własne	48
Wykres 23. Źródła informacji o naborach wniosków w LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”. Źródło: badanie własne	49
Wykres 24. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentom przez LGD na etapie składania wniosku. Źródło: badanie własne	50
Wykres 25. Korzystanie przez beneficjentów ze wsparcia LGD na etapie realizacji lub rozliczania projektu. Źródło: badanie własne	50
Wykres 26. Ocena wsparcia udzielonego przez LGD na etapie realizacji bądź rozliczania projektu. Źródło: badanie własne.....	51
Wykres 27. Pozostawanie przez beneficjentów w kontakcie z LGD. Źródło: badanie własne	51
Wykres 28. Problemy wpływające negatywnie na przebieg bądź rezultaty projektu. Źródło: badanie własne	52

Wykres 29. Opinia beneficjentów na temat szybkości reagowania pracowników biura LGD na pojawiające się problemy. Źródło: badanie własne	53
Wykres 30. Opinia beneficjentów na temat skuteczności działań informacyjno-promocyjnych prowadzonych przez LGD. Źródło: badanie własne	53
Wykres 31. Opinia beneficjentów na temat poziomu organizacji wydarzeń przez LGD. Źródło: badanie własne	54
Wykres 32. Opinia beneficjentów na temat dostępności biura LGD. Źródło: badanie własne	54
Wykres 33. Ilość udzielonego doradztwa. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”	55
Wykres 34. Ocena procedur wyboru projektów przez beneficjentów LGD. Źródło: badanie własne	57

Spis tabel

Tabela 1. Obszary i pytania badawcze.....	6
Tabela 2. Realizacja celu ogólnego LSR	10
Tabela 3. Realizacja celu ogólnego II. Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców jako klucze do dynamicznego rozwoju obszaru	11
Tabela 4. Realizacja celu ogólnego III. Nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura publiczna gwarantem właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej.....	13
Tabela 5. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych (cel ogólny II)	14
Tabela 6. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Zachowanie dziedzictwa lokalnego (cel ogólny III)	15
Tabela 7. Wykaz konkursów zrealizowanych przez LGD dotyczących podejmowania działalności gospodarczej	23
Tabela 8. Wykaz operacji wybranych do dofinansowania w konkursach dotyczących uruchamiania działalności gospodarczej. Źródło: badanie własne.....	23
Tabela 9. Wykaz konkursów zrealizowanych przez LGD dotyczących rozwijania działalności gospodarczej.....	25
Tabela 10. Wykaz operacji wybranych do dofinansowania w konkursach dotyczących rozwijania działalności gospodarczej	25
Tabela 11. Realizacja celu ogólnego I: Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki	26
Tabela 12. Realizacja wybranych wskaźników celu szczegółowego II Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju oraz celu III Nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura publiczna gwarantem	

właściwego rozwoju społeczności lokalnej z zachowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i poprawy atrakcyjności turystycznej.....	32
Tabela 13. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Budowa nowej lub modernizacja istniejącej infrastruktury sportowej, turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej, przyrodniczej, publicznej	33
Tabela 14. Lista przedsięwzięć wybranych do dofinansowania w ramach naborów z zakresu tematycznego: Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	33
Tabela 15. Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych w istniejących przedsiębiorstwach dofinansowanych przez LGD	37
Tabela 16. Poziom realizacji celu ogólnego II. Wiedza, kompetencje i kreatywność mieszkańców kluczem dynamicznego rozwoju	38
Tabela 17. Funkcjonowanie biura i aktywizacja Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD „Partnerstwo dla Rozwoju”	56